

**Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему «Проект авторського релігійного туру до Бутану»

Здобувача Станіслава СОРОКІНА

Керівники: Світлана ШЕКЕРА

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 01.06.2023 р., протокол №10

Завідувачка кафедри ТБ та Р _____ Наталя ДОБРЯНСЬКА

Одеса ОНТУ 2023

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
(ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ)

Факультет Технології вина та туристичного бізнесу

Кафедра Туристичного бізнесу та рекреації

Ступінь вищої освіти Бакалавр

Спеціальність 242 Туризм

Освітня програма Міжнародний туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри ТБтаР

Наталя ДОБРЯНСЬКА

« ____ » _____ 2023р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Сорокіна Станіслава Олександровича

- 1.Тема роботи «Проект авторського релігійного туру до Бутану»
Затверджена наказом ОНТУ від 06.02.2023 р., наказ № 69-03.
- 2.Термін здачі здобувачем закінченої роботи 05.06.2023 р
- 3.Вихідні дані роботи література з туризму, навчальні посібники, законодавчі акти, інтернет-видання.
- 4.Перелік питань, які потрібно розробити;
РОЗДІЛ 1 Теоретичні основи організації релігійних турів як основа туристичної діяльності Бутану;
РОЗДІЛ 2 Сучасний стан та аналіз розвитку релігійного туризму Бутану;
РОЗДІЛ 3 Розробка авторського релігійного туру до Бутану;
- 5.Перелік графічного матеріалу Презентація до кваліфікаційної роботи (14 слайдів);

6. Консультанти по роботі із зазначенням розділів роботи(для кваліфікаційної роботи бакалавра):

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 3	Наталя ДОБРЯНСЬКА	06.02.23	10.05.23

7. Дата видачі завдання – 06.02.2023р.

Керівник _____ Світлана ШЕКЕРА

Завдання прийняв до виконання _____ Станіслав СОРОКІН

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Термін виконання етапів роботи
1	Підбір інформації	15.03.2023
2	Написання 1 розділу	25.03.2023
3	Написання 2 розділу	14.04.2023
4	Написання 3 розділу	15.05.2023
5	Написання висновків	20.05.2023
6	Підготовка презентації	25.05.2023
7	Оформлення роботи	29.05.2023
8	Подача готової роботи	05.06.2023

Здобувач _____ Станіслав СОРОКІН

Керівник роботи _____ Світлана ШЕКЕРА

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник _____ Станіслав СОРОКІН

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Робота містить 79 сторінок, 7 рисунків, 2 таблиці, список літератури з 61 найменувань, 2 додатків.

Метою проєкту є створення унікального туристичного маршруту, який дозволить учасникам відвідати найважливіші монастирі та храми Бутану, познайомитися з місцевими ченцями та учасниками релігійних обрядів, а також поглибити свої знання про буддизм та його практики.

Об'єктом дослідження цього проєкту є релігійна та культурна спадщина Бутану, включаючи його монастирі, храми та ритуали, а також місцеві вірування та духовні практики.

Предметом дослідження є розробка туристичного маршруту, що включає відвідування ключових релігійних місць Бутану, організацію зустрічей з ченцями та участь у релігійних обрядах, а також вивчення основних принципів буддизму та його ролі у житті місцевого населення Бутану.

Завдання проєкту: вивчити історію становлення та розвитку тур. діяльності у Бутані, проаналізувати проблеми розвитку туризму у Бутані за допомогою SWOT-аналізу, проаналізувати географічне положення, культурні, природно - кліматичні та географічні особливості Бутану, проаналізувати історію, географію, зовнішню та внутрішню політику, економію, релігію та пам'ятки Бутану, створити авторську програму та організувати релігійний тур до Бутану.

Одержані результати можуть бути використані в роботі туристичних агенцій та туроператорів, в роботі гідів релігійного туризму.

Рік захисту роботи: 2023

SUMMARY

of the bachelor's thesis

The work contains 79 pages, 7 figures, 2 tables, a bibliography of 61 titles, 2 appendices.

The goal of the project is to create a unique tourist route that will allow participants to visit the most important monasteries and temples of Bhutan, meet local monks and participants in religious ceremonies, and deepen their knowledge of Buddhism and its practices.

The focus of this research project is Bhutan's religious and cultural heritage, including its monasteries, temples and rituals, as well as local beliefs and spiritual practices.

The subject of the study is the development of a tourist route, which includes visiting key religious places of Bhutan, organizing meetings with monks and participating in religious ceremonies, as well as studying the basic principles of Buddhism and its role in the life of the local population of Bhutan.

The task of the project: to study the history of the formation and development of tours. activities in Bhutan, analyze the problems of tourism development in Bhutan using a SWOT analysis, analyze the geographical position, cultural, natural - climatic and geographical features of Bhutan, analyze the history, geography, foreign and domestic politics, economy, religion and sights of Bhutan, create author's program and organize a religious tour to Bhutan.

The obtained results can be used in the work of travel agencies and tour operators, in the work of religious tourism guides.

Year of job protection: 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи організації релігійних турів як основа туристичної діяльності Бутану	9
1.1. Поняття, функції та завдання релігійного туризму	9
1.2. Загальна характеристика релігійних конфесій, які існують на території Бутану	16
1.3. Класифікація релігійно-паломницьких турів	26
Висновки до першого розділу	28
РОЗДІЛ 2. Сучасний стан та аналіз розвитку релігійного туризму Бутану	30
2.1 Географічне положення, культурні, природно - кліматичні та географічні особливості Бутану	30
2.2 Аналіз проблем розвитку туризму у Бутані на основі SWOT-аналізу	40
2.3 Історичні пам'ятки та характеристика найпопулярніших дестинацій релігійного туризму у Бутані	43
Висновки до другого розділу	51
РОЗДІЛ 3. Розробка авторського релігійного туру до Бутану	53
3.1 Визначення цільової аудиторії для релігійного туру до Бутані	53
3.2 Розробка програми та організація релігійного туру Делі – Тхімпху	54
3.3 Розрахунок вартості релігійного туру Делі – Тхімпху та методи його просування	60
Висновки до третього розділу	63
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

У Бутані погано розвинений туризм, слаборозвинена туристична інфраструктура, також у Бутанських освітніх закладах відсутні факультети туризму, у зв'язку з чим країни відсутні фахівці у цій сфері. Ця робота представляє проєкт авторського релігійного туру в Бутані, країну, просочену духовністю та багатою релігійною історією, а також дасть розуміння про переваги та недоліки Бутану в різних аспектах, але переважно щодо релігійного туризму.

Актуальність цього проєкту полягає у наданні можливості туристам та паломникам поринути в унікальний світ буддизму та дослідити багату релігійну спадщину Бутану, розширити свої знання про буддизм та його практики, а також відчутти гармонію та спокій, які притаманні цій дивовижній країні. Актуальність проєкту створення релігійного туру в Бутані полягає в кількох ключових аспектах – це унікальність релігійної спадщини, пошук духовного зростання, розвиток туризму, збереження культурної спадщини.

Бутан прагне розвивати туризм як одну із ключових галузей економіки. Релігійний туризм тут представляє значний потенціал для розвитку туристичної індустрії Бутану, залучаючи паломників та туристам, які цікавляться духовністю та релігією. Перевагою країни в контексті релігійного туризму є те, що країна є однією з небагатьох, де буддизм є державною релігією і глибоко проникає у всі сфери життя. Його багата релігійна спадщина, монастирі та храми, ритуали та обряди приваблюють безліч людей, які бажають познайомитися з цим унікальним аспектом бутанської культури.

Оскільки все більше людей у світі духовне наповнення і гармонію. Бутан, з його мирною та спокійною атмосферою, є ідеальним місцем для проведення релігійного туру, який допоможе учасникам поглибити свої знання про буддизм, зрозуміти його цінності та принципи, а також отримати духовне натхнення та спокій. Тому тема є актуальною, через те, що розробка проєкту релігійного туру в Бутані може посприяти збереженню та просуванню багатої культурної

спадщини країни. Туристи, відвідуючи монастирі, храми та беручи участь у релігійних обрядах, сприяють збереженню та повазі до цих святих місць, а також роблять свій внесок у підтримку місцевого співтовариства.

Таким чином, актуальність проєкту створення релігійного туру в Бутані полягає у наданні можливості людям з різних країн і культур зануритися в унікальну духовну атмосферу цієї країни, збагатити свій досвід і знання про буддизм, сприяти розвитку тури.

Метою проєкту є створення унікального туристичного маршруту, який дозволить учасникам відвідати найважливіші монастирі та храми Бутану, познайомитися з місцевими ченцями та учасниками релігійних обрядів, а також поглибити свої знання про буддизм та його практики.

Завдання проєкту

- вивчити історію становлення та розвитку тур. діяльності у Бутані,
- проаналізувати проблеми розвитку туризму у Бутані за допомогою SWOT-аналізу,
- проаналізувати географічне положення, культурні, природно - кліматичні та географічні особливості Бутану,
- проаналізувати історію, географію, зовнішню та внутрішню політику, економію, релігію та пам'ятки Бутану,
- створити авторську програму та організувати релігійний тур до Бутану.

Об'єктом дослідження цього проєкту є релігійна та культурна спадщина Бутану, включаючи його монастирі, храми та ритуали, а також місцеві вірування та духовні практики.

Предметом дослідження є розробка туристичного маршруту, що включає відвідування ключових релігійних місць Бутану, організацію зустрічей з ченцями та участь у релігійних обрядах, а також вивчення основних принципів буддизму та його ролі у житті місцевого населення Бутану.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи організації релігійних турів як основа туристичної діяльності Бутану

1.1. Поняття, функції та завдання релігійного туризму

На початку XXI ст., коли пріоритетів набуває сфера послуг, активно розвиваються різноманітні види туризму. Серед них гідне місце посідає і релігійний туризм - перспективний напрям дослідження. На території України є величезна кількість релігійних споруд, які вирізняються історико-культурною та сакралью-мистецькою привабливістю. Сакральні об'єкти можна відвідувати протягом цілого року незалежно від погодних умов, віросповідання, політичних амбіцій тощо [2].

Релігійний туризм, як науковий напрям, потребує теоретичного підґрунтя, розробки методичної бази. Практично вже назріли потреби видання картографічної та сувенірної продукції, буклетів, спеціалізованої літератури про сакральні об'єкти для туристів. Власне тому формування методологічних основ релігійного туризму є актуальними.

Про сакральну географію чи географію релігії почали говорити у 90-х роках XX ст. у зв'язку з демократичними змінами у нашій країні: отриманням громадянами свободи слова і зняттям табу з релігійної діяльності. Водночас з огляду на підвищення рівня релігійної свідомості населення, що виражається у дедалі більшій кількості людей, які відвідують сакральні об'єкти, є потреба організації релігійно-туристичної (чи сакралью-туристичної) діяльності. (табл.1.1).

Релігійний туризм на сучасному етапі переживає становлення, і науковці, зокрема А. Ковальчук зазначають про невеликий доробок науково-теоретичної бази релігійного туризму та паломництва в Україні, необхідність її формування географами і релігієзнавцями, потребу розробки понятійно-термінологічного апарату тощо (табл.1.2)

Таблиця 1.1. Вивчення питань релігійного туризму в географії [2]

Джерело (автор), рік	Запропоноване визначення
О.І. Шаблій, 1994, 2001	Уводить термін «сакральна географія» для означення нового наукового напрямку, який вивчає кількісні та якісні зміни в релігійній ситуації, релігійному житті населення і діяльності служителів культу.
С. Павлов, К. Мезенцев, О. Любіцева, 1998	Географічне вивчення релігії полягає в тому, що її розглядають як феномен духовного життя людства, надбання його культури, що розвивається в часі й просторі і набуває різних проявів: суттєвих та хронохорологічних. Як система духовних цінностей, вона функціонує в просторі й часі, відтворюючись в елементах матеріальної та духовної культури, набуваючи чинності як морально-етична основа повсякденного людського буття. Діяльність цих елементів забезпечує людині можливість задовольняти свої духовні потреби. Тому до зазначених вище підходів треба додати ще діяльнісний підхід, який розглядає релігію як сукупність обрядів з відправлення культів. Об'єктом географії релігій є духовна складова ноосфери, предметом - закономірності територіальної організації релігії в просторі й часі в певних природних і соціально-економічних умовах.
Л.Т. Шевчук, 1999	Підтримує і розвиває думку проф. О.І. Шаблія і зазначає, що сакральна географія - це самостійна галузь знань, яка має власний об'єкт, аспект, мету, завдання дослідження, предмет вивчення, виконує низку функцій, необхідних і корисних для суспільства.
А.С. Ковальчук 2003	У структурі географії релігії виділяє географію сакрального мистецтва, релігійного виробництва та господарської діяльності конфесій (окреме місце в цьому підрозділі посідає географія культових споруд) та географія прочанства (або паломництва), релігійного (або сакрального) туризму, релігійних міграцій та об'єктів поклоніння (релігійних об'єктів рекреації і туристичного відвідування).
Antoni Jaskowski, 2003	У географії релігій виділяє два окремі напрями: географія окремих релігійних напрямів (або конфесійна географія); географія паломництва (або географія релігійного туризму).
І.І. Ровенчак, 2008	Розглядає тричленну структуру сакральної географії: некрогеографія (або тафальна географія), конфесійна географія та географія паломництва. Структура сакральної географії охоплює два ієрархічні рівні: на першому (вищому) виділяє два блоки - некрогеографію та географію релігії, на другому

	(нижчому) рівні - географію релігії поділяє на географію кон-фесій та географію паломництва. Об'єкти і предмети дослід-жень усіх трьох напрямів часто перетинаються.
--	--

Таблиця 1.2. Дефініція релігійного туризму [2]

Джерело (автор), рік	Запропоноване визначення
Antoni Jackowski, 1991	Релігійний туризм - подорож або перебування, головною ме-тою яких є насамперед релігійно-пізнавальні або лише пізна-вальні аспекти. Виокремлює релігійний туризм і паломницт-во, категорично проти терміна "релігійно-туристичне палом-ництво".
ЮНВТО, 1993	У класифікації серед видів подорожей і перебування за ме-тою виділяє релігійні та паломницькі.
О.П. Дуткіна, 1996	Виділяє релігійне паломництво і вважає його перспективним видом туризму.
С.В. Дутчак, М.В. Дутчак, 1999	Релігійний сегмент туристсько-рекреаційної діяльності поді-ляється на власне релігійний туризм (до програми огляду включено сакральні об'єкти) і паломництво (віра людини, по-в'язана з певними територіями і сакральними об'єктами). За основу виділення взято специфіку релігій, умови перебування та правила поведінки відвідувачів у межах (чи на території) сакральних об'єктів.
І.Л. Белков, 2000	Релігійний туризм - подорож, метою якої є виконання релі-гійних процедур, місій, обітниць. Туристичні фірми організо-вують доставку груп до святих місць і розміщення поблизу, надають екскурсійне обслуговування; можуть організувати маршрут за індивідуальними запитами.
А.С. Ковальчук 2000, 2003	Розрізняє паломництво і релігійний туризм. Паломництво - це подорож до релігійного об'єкта як рекреаційного ресурсу, що може сприяти духовному оздоровленню, пізнавальній діяльності і насиченості туристичними враженнями подо-рожнього. Релігійний туризм - подорож досить тривала (по-над 24 години), без оплачуваної діяльності із зобов'язанням залишити країну або місце перебування у зазначений термін і повернутися до місця свого постійного проживання; подорож до релігійного об'єкта не лише як до атрактивно-рекреаційного явища, що несе значну культурно-пізнавальну інфор-мацію, а подорож з метою поклоніння святості релігійного об'єкта, що є одним із виявів віри такого подорожнього у догмати своєї релігії, свідченням його належності до певної релігії чи конфесії.

Закон "Про туризм", ст.4, 2003	Залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їхніх цілей, об'єктів, які використовують або відвідують, чи інших ознак є такі види туризму: дитячий, молодіжний, сімейний, для осіб похилого віку, для інвалідів, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, спортивний, релігійний, екологічний (зелений), сіль-ський, підводний, гірський, пригодницький, мисливський, автомобільний, самодіяльний тощо.
В.Ф. Кифяк, 2003	Релігійний туризм - подорож, яка має на меті виконання релігійних процедур, місій, відвідування святих місць та інше.
М.Б. Біржаков	Розрізняє паломницький і релігійний туризм. Паломництво - ходіння або подорож до святих місць з чітко визначеною метою. Паломницькі тури, на відміну від релігійно-пізнавальних чи культурно-історичних, мають певний зумовлений вірою зміст здійснення обряду, а не лише пізнавальні цілі. Значно скорочений розважальний розділ програми, хоча оздоровчий і пізнавальний відпочинок дозволено.
Wladyslaw Gaworecki, 2003	Є прихильником терміна "паломницький туризм". Уважає для релігійного туризму і паломництва спільними цілі, і тому впевнений, що не варто розділяти релігійний туризм і паломництво. Подає спільні риси паломницьких і туристичних пересувань. Уживає термін "релігійно-паломницький туризм", який передає цілісну сукупність: участі у релігійних подіях, мету (релігійно-пізнавальну чи пізнавальну), а також прощі.
О.В. Ільїна, 2004	Туризм релігійний - різновид туризму, пов'язаний із регулярним відвідуванням віруючими "святих місць" і релігійних центрів.
М. Мальська, В. Худо, В. Цибух, 2004, М. Мальська, Н. Антонюк, Н. Ганич, 2008	Релігійний туризм - подорожі, які мають на меті які-небудь релігійні процедури, місії. Можна виокремити такі види поїздок: паломництво, тобто відвідування святих місць, щоб вклонитися церковним реліквіям, святиням і взяти участь у відправленні релігійних обрядів; екскурсійний туризм релігійної тематики (пізнавальні поїздки) - щоб ознайомитися з релігійними пам'ятками, історією релігії та релігійною культурою; науковий туризм з релігієзнавчими цілями - поїздки науковців, які вивчають різні релігії.
І.М. Школа, Т.М. Ореховська, І.Д. Козьменко, І.Р.	Релігійний туризм - історично найдавніший вид міжнародного туризму; розрізняють такі види поїздок: паломництво, тобто відвідування святих місць з метою поклоніння церковним реліквіям, святиням і з ціллю відправлення релігійних обрядів; пізнавальні поїздки з ціллю ознайомлення з релігійними пам'ятниками, історією релігії і релігійною культурою; наукові поїздки - поїздки науковців, які займаються питаннями релігії.

Лошенко, Р.В. Кравчук, 2005	Звертають увагу на актуальність підготовки кадрів, які могли б не тільки показати архітектурні та історичні пам'ятники, а й розкрити туристам духовність релігійних цінностей.
Т.Т. Христов, 2005	Релігійний туризм - це види діяльності, пов'язані із наданням послуг і задоволенням потреб туристів, що їдуть до святих місць і релігійних центрів, які розташовані поза межами звичного для них середовища. Виділяє такі різновиди: паломницький та релігійно-екскурсійний.
А.В. Кузишин, 2006	Підтримує думку Т. Христова щодо визначення релігійного туризму, однак виділяє два напрями: паломницький та релігійний туризм екскурсійного спрямування.
Т.І. Божук, 2006	Релігійний туризм можна схарактеризувати як відпочинок душі та тіла.
І.М. Мініч, 2006	Виділяє релігійний туризм, представлений паломництвом (відвідання святих місць для поклоніння реліквіям), пізнавальні подорожі (знайомство з релігійними пам'ятками, історією релігії, культурою релігії), наукові поїздки (поїздки богословів, істориків, що займаються питаннями релігії).
М.П Мальська, М.Й. Рутинські й, Н.М Паньків, 2008	Розрізняють паломництво і релігійний туризм. Паломництво - це особлива форма духовної рекреації, що полягає в духовному очищенні, спокуті й прилученні до святих віри, яку сповідує людина шляхом відвідин особливих сакральних центрів тієї чи іншої релігії. Релігійний туризм має основною рушійною силою культурологічну мотивацію і передбачає екскурсійне відвідування не лише визначних культових об'єктів своєї релігії, а й ознайомлення з іншими релігійно-культовими традиціями регіонів планети. Якщо для прочанина є духовний момент, то турист вирушає у подорож святими місцями із культурно-пізнавальною метою.
Т.І. Божук, 2009	Виокремлює лише паломництво і релігійний (чи сакральний) туризм. Обґрунтовує відмінності між ними на основі таких критеріїв: сприйняття об'єкта, мета, мотивація (потреба), місце (спонукальний мотив), світогляд людини, туристичний продукт, організаційні моменти при створенні туру, приуроченість до подій, тривалість подорожі, форма одягу, норми поведінки.

Отже, на підставі аналізу літературних джерел у рамках релігійного туризму можемо простежити такі різновиди:

- Релігійний туризм і паломництво (С. Дутчак, М. Дутчак, М. Біржаков; W. Gaworecki);

- Паломництво, екскурсійний туризм релігійної тематики і науковий туризм із релігієзнавчими цілями (М. Мальська, В. Худо, В. Цибух та М. Мальська, Н. Антонюк, Н. Ганич);
- Паломництво і релігійно-екскурсійний туризм (Т. Христов та А. Кузишин);
- Паломництво, пізнавальні подорожі, наукові поїздки (І. Школа, Т. Ореховська, І. Козьменко, І. Лошенюк, Р. Кравчук, та І. Мініч).

На підставі проведеного аналізу спільних і відмінних рис між релігійним туризмом та паломництвом за 11 критеріями, доцільно окремо виділяти паломництво і релігійний (чи сакральний) туризм.

Основні функції в релігійному туризмі є соціальними, гуманітарними чи економічними. Вони мають надзвичайно важливе значення як стосовно окремих індивідуумів, так і щодо суспільства загалом [2].

Функції релігійного туризму:

- Інтеграційна - об'єднання людей за конфесійною належністю; створення умов для солідарності і згуртованості соціальних груп, підтримка рівноваги релігійних суспільних відносин, їхньої гармонізації;
- Комунікаційна - можливість спілкування людини з одновірцями, з Богом;
- Регулятивна - забезпечення поведінки людини за заздалегідь визначеною схемою (культові обряди, норми, вимоги тощо);
- Світоглядна - дає змогу уявити свою картину світу, зокрема зрозуміти, у чому сенс людського життя, місія людини на Землі;
- Духовно-просвітницька, або теологічна, - ознайомлення з основами віри, з релігійними практиками;
- Рекреаційна, або терапевтична, - оздоровлення, зцілення (зняття виробничої чи невиробничої психофізіологічної втоми, душевних мук), відновлення фізичних і духовних сил людини;
- Естетична - розвиток естетичного і художнього смаку;

- Пізнавальна - ознайомлення з архітектурою, історичними та мистецькими характеристиками певних сакральних споруд, їхньою релігійною та духовною суттю;

- Компенсаційна - зняття життєво важливих суперечностей і проблем людського буття; психологічно компенсує обмеженість, безсилля, залежність людей від умов існування, наповнює сенс їхнього життя;

- Соціальна, чи соціокультурна - гармонійний розвиток особистості; зближення народів;

- Економічна - формування сфери послуг і зв'язків з іншими галузями господарства; розвиток окремих територій і сприяння зайнятості населення; збільшення грошових надходжень до бюджету;

- Виховна - одержання знань протягом мандрівки про сакральні об'єкти у краєзнавчому, історико-архітектурному та мистецько-сакральному аспектах.

Для повноцінного функціонування релігійного туризму як наукового напрямку потрібно насамперед вирішити низку основних завдань теоретичного та методичного характеру, серед яких:

- Формування термінологічної бази (підготовка словників і довідників);
- Розробка теоретико-методичних засад функціонування релігійного туризму;
- Оцінка сучасного стану сакральних-туристичних ресурсів та ефективності їхнього використання;
- Розробка методики оцінки сакральних об'єктів;
- Визначення та обґрунтування сакральних-туристичної привабливості території;
- Підготовка сакральних-туристичного районування країни;
- Вивчення внутрішнього і зовнішнього попиту на сакральні-туристичні послуги;
- Розробка і реалізація сакральних-туристичного продукту;

- Підготовка фахівців для забезпечення менеджменту сакральнотуристичної діяльності.

Отже, наведено аналіз вивчення питань релігійного туризму в географії та розуміння релігійного туризму науковцями на підставі опрацьованих літературних джерел; визначено функції релігійного туризму, які мають соціальний, гуманітарний та економічний характер; окреслено низку першочергових завдань релігійного туризму теоретичного та методичного спрямування, які потребують вирішення.

Перспектива подальших досліджень у цьому напрямі, повинна бути зосереджена на розробці методики обліку та оцінки сакральних об'єктів для туристичних потреб [2].

1.2. Загальна характеристика релігійних конфесій, які існують на території Бутану

На сьогодні існує вісім основних релігій, багато шкіл в кожній релігії, а також напрямлень. Основні релігії, які сповідуються в Бутані є:

- Буддизм (школа Друкпа-Каг'ю): близько 80%
- Індуїзм: близько 15%
- Бон: 1-2%
- Християнство: 0.8-1.7%
- Іслам: 0.5-1.5%
- Інші: > 0.5%

Розглянемо кожен з них детальніше. Одна із трьох світових релігій. Виникла у Стародавній Індії у середині I тисячоліття до н. е. У її основі – релігійно-філософське вчення (дхарма) про духовне пробудження (бодхі).

Буддизм проник у Бутан ще у II столітті. Цар Тибету Сонгцен Гампо (627-649) оголосив буддизм офіційною релігією своєї держави та побудував центральний монастир Джокханг у Лхасі. Згідно з традиційними джерелами, щоб

очистити Гімалаї від демонічних чар і встановити світ, цар за один день поставив по всіх Гімалаях 108 монастирів. Два великі з них на території Бутану (Кійчу-лакханг у Паро та Джамбей-лакханг у Бумтангу) і кілька малих збереглися досі і є найважливішими місцями паломництва. Хроніки докладно описують кілька візитів Падмасамбхави до Бутану у VIII столітті у супроводі дружин (Еше Цогьял і Мандарава). Після місії Падмасамбхави буддизм широко поширився у Бутані як школи Ньингма.

Пізніше цар Тибету Ландарма (836-842) переслідував буддизм, і багато ченців і вчених знайшли притулок у Бутані.

Бутанський буддизм Друкпа Каг'ю є гілкою школи Каг'ю, і бере початок від лами Цангпа Гьяре Еше Дорджі (1161-1211), що заснував у Тибеті монастир Друк («дракон») у місті Ралунг. Ця школа зміцнилася на околицях Тибету, у Ладакхе та у Бутані, але її розквіт у Бутані був у XVII столітті.

Велику роль у розвитку бутанського буддизму зіграли вчений Лонгченпа (1308-1364) і тертони Дордже Лінгпа (1346-1405), Пема Лінгпа (1450-1521), Джигме Лінгпа (1729-1798) школи. Пема Лінгпа побачив уві сні ритуальні танці, які почали виконуватися в монастирях, і розшукав дорогоцінні терми (скарби), залишені Падмасамбхава на заводі Мебарцо в Бумтанзі. Лінія Пема Лінгпа продовжується, основним центром є монастир Гангте Гомпа.

Школа Друкпа Каг'ю поширилася у Бутані від Пема Карпо (1527—1592), ця школа особливо зміцнилася під час утворення Бутану ченцем та королем Шабдрунгом у XVII столітті. Шабдрунг побудував по всьому Бутану фортеці (дзонги) та монастирі. Ця школа стала офіційною релігією Бутану.

Шабдрунг запровадив дуальну систему управління країною та посаду Дже Кхемпо як релігійного керівника Бутану. Зараз Дже Кхемпо – офіційний лідер школи Друкпа Каг'ю. Паралельно існувала лінія передачі Шабдрунгу, яка теж до XX століття зберігала вплив на Друкпа Каг'ю, до 2007 року Шабдрунги зберігали духовне лідерство.

У Бутані з давніх-давен були присутні й інші школи, зокрема Карма Каг'ю, але монастирі цих шкіл були значною мірою витіснені школами Ньингма і

Друкпа Каг'ю. Школа Дрікунг Каг'ю була представлена підшколою Ланангпа або Лапа (Lhanangpa), вплив якої зростав з часів Гьялва Ланангпа. У 1194 році її послідовники будували у Бутані перші дзонги. Шабдрунг в 1640-1641 роки вислав послідовників Ланангпа, а також послідовників школи Ньїнгпа за те, що вони вступали в союз із противниками Шабдрунгу.

Друкпа Каг'ю поширена переважно у західній частині Бутану (Паро, Тхімпху, Пунакха, Хаа, Вангді-Пходранг, Тонгса), тоді як на сході (Бумтанг і далі) продовжує домінувати школа Ньїнгма. В даний час школу Друкпа Каг'ю очолює Дже Кхемпо, якому допомагають 5 лопонів за релігійною традицією, літургією, логікою та університетським навчанням.

У Бутані є представники школи Гелугпа (переважно біженці Тибету), ченці яких дотримуються целібату. Сильна громада Тибету проживає в Тонгса, де є інші буддистські школи.

Представники школи Ньїнгма живуть сім'ями, серед Ньїнгма поширені приватні храми та приватні монастирі, які перебувають у володінні приватної сім'ї. Такий, наприклад, монастир Гангтей-Гомпа. Є чимало малих монастирів і храмів (особливо у Бумтанзі), деякими володіють селянські сім'ї. Такі храми також зберігають свої реліквії, які виставляються на прохання відвідувачів або у свята.

Наприкінці 1980-х у Бутані налічувалося близько 12 000 ченців. За традицією, в монастир віддають середнього сина в сім'ї, тоді як старший успадковує будинок батька. Діти одразу знають, кому доведеться йти до монастиря. Іноді дітей віддають до монастиря з 6-7 років, але останнім часом почали віддавати пізніше, щоб діти здобули світську освіту. Першого року батьки повинні допомагати утримувати свою дитину, пізніше, отримавши початкове навчання, а потім — ординацію, молодий чернець забезпечує монастир, виконуючи ритуали, і не вимагає батьківської підтримки.

У липні 2002 року національна релігійна організація Менджонг Чотхун Цогпа заснувала трон Вищого Дхармараджі Бутану, який має дбати про збереження вчення. Цей титул отримав Тризін Церінг Рінпоче.

У Бутані є велика кількість буддійських споруд. Це, насамперед, великі монастирі (гомпа) у яких мешкають сотні ченців, нерідко монастирями є дзонги (фортеці яких розташовується адміністрація) і палаци (пходранг, манор). По всій країні розосереджені малі монастирі або окремі храми (лакханги), багато з яких підтримуються з давніх часів. Є також велика кількість чортенів, які, як правило, ставляться на перевалах та у знаменних місцях. Малі монастирі та чортени ставили також для того, щоб утихомирити злих демонів, що живуть у горах. Нерідко біля монастирів ставляться стіни (мані) з написами, іконами та молитовними барабанами. Для молитовних барабанів будуються окремі павільйони. До монастирів приходять люди похилого віку, які крутять молитовні барабани, забезпечуючи таким чином благополуччя людей. Проводиться велика робота з підтримки монастирів і чортенів, їх ремонту та догляду.

Індуїзм у Бутані:

Індуїзм - одна з індійських релігій, яку часто описують як сукупність релігійних традицій і філософських шкіл, що виникли на Індійському субконтиненті і мають спільні риси. Історична назва індуїзму на санскриті — санатана-дхарма, що означає «вічна релігія», «вічний шлях» або «вічний закон».

У Бутані державною релігією є буддизм. Індуїстська меншість активно переслідувалася, проводилися етнічні чищення. Нині у Непалі проживає понад 100 000 біженців-індуїстів із Бутану. Приблизно чверть населення Бутану становлять етнічні непальці, які живуть переважно Півдні і сповідують індуїзм. Серед індуїстів представлені школи шиваїзму, вайшнавїзму, шактизму, Ганеша, пурани та ведизму. Індуїстські храми існують у південній частині Бутану, і індуїсти сповідують свою релігію у малих та середніх групах.

Бон у Бутані:

Бон - національна релігія тибетців, які відрізняють її від буддизму Тибету, хоча і використовують багато спільні з ним терміни і вчення. Релігія Бон у її нинішньому вигляді виникла X-XI століттях. В даний час послідовники бон у невеликій кількості проживають на території колишньої тибетської провінції Кам, а також у Сіккімі та Бутані.

До введення буддизму бон був переважаючою релігією у Бутані. Деякі вчені стверджують, що він був імпортований з Тибету та Індії, можливо, у VIII столітті, коли Падмасамбхава представив своє вчення з буддизму, тантризму та містицизму у Тибеті та Гімалаях. У XIII столітті релігія бон була витіснена буддизмом, проте бон, як і раніше, продовжує практикуватися в сучасному Бутані.

Скофілд, один із перших західних журналістів, які побували в Бутані, писав: Одного разу в неділю я спостерігав як ченці приготували ретельно продумане підношення з тіста та кольорової олії та розмістили його на даху... як частування для ворон. Монах пояснив, що «всі живі істоти є священними, але особливо ворони. Вони цілими днями повторюють наші священні звуки Ah! Ah! Ah! Вбивство ворона такий великий гріх, як вбивство тисячі ченців».

Тісто, що підноситься, відоме як торма. Священний звук Ah, перша літера і звук у санскриті та мові Тибету, є мантрою біджа, про яку написано безліч праць в індуїзмі, тантризмі, бон і буддійському вченні Ваджраяна. Ворон є священним у багатьох релігіях і для багатьох людей, а один із підвидів ворона, *Corvus corax tibetanus*, є національним символом Бутану.

Бон поширений переважно у східному та центральному Бутані, нерідко елементи бона можна знайти у монастирях школи Ньінгма, бонські лами запрошуються також на фестивалі цечу, іноді бонські елементи важко відрізнити від ньінгманських.

Християнство (від грецького — «Помазанник», «Месія») — світова релігія, що виникла близько 33 років у Палестині навколо життя та вчення Ісуса Христа, описаних у Новому Завіті. Християни сповідають, що Ісус із Назарету є Месія, Син Божий та Спаситель людства. Християни не сумніваються у його історичності.

За даними французького інтернет-сайту Aide à l'Eglise en détresse християн у Бутані налічується 16 500 осіб, з них католиків лише 1 000, тобто 0,9 % населення проти 84 % буддистів, 11,4 % індуїстів, 3,4 % анімів.

3-я стаття Конституції Бутану, ухваленої у 2008 році, гарантує свободу віросповідань, але також забороняє звернення до іншої релігії «шляхом примусу чи спонукання». За даними неурядової організації Open Doors, через цю статтю для багатьох бутанців проповіді стають недоступними. На півдні Бутану існує досить багато християнського населення.

Католицизм від грец. *καθολικός* «загальний», «вселенський») — християнська конфесія, яка визнає владу Папи Римського та єпископів, особливо у встановленні доктрини, її передачі та організації богослужінь та обрядів. Католицька церква вважає всіх хрещених у католицькій церкві католиками.

Римсько-католицька церква у Бутані є частиною всесвітньої католицької церкви під духовним керівництвом Папи та курії у Римі.

У 1626 кілька єзуїтів виїхали з Кочина з метою заснувати нову місію в Тибеті. Через деякий час вони прибули до міста Паро у сучасному Бутані. Два чернечі ордени — єзуїти (1663 року) та салезіанці (1665 року) були запрошені до Бутану для управління школами. Салезіанці були вислані з країни у лютому 1982 року за спірним звинуваченням у прозелітизмі. У країні дозволили залишитися лише канадському отцеві-єзуїту Вільяму Маккею, який служив там католикам з 1663 року до своєї смерті у 1995 році, але нікого не звертав у християнство.

Вважається, що в країні близько 200 католиків, і християни всіх конфесій зазнають переслідувань. Офіційною релігією країни є буддизм і католицьким місіям було відмовлено у в'їзді. 8 квітня 2001 року на Великдень бутанська поліція зайшла до церкви, переписала імена віруючих та після допиту пастора, загрожувала йому позбавленням волі. Християни не можуть обіймати державних посад, а священникам часто відмовляють у в'їзних візах. Перший бутанський католицький священник, єзуїт Кінлі Церінг (Kinley Tshering), був висвячений у 1986 році. Місіонери спочатку відмовляли його, але після зустрічі з матір'ю Терезою він вирішив стати католицьким священником. Йому дозволяють вільно пересуватися Бутаном і служити меси під приводом його дня народження і 24 грудня. Вважають, що він був першим у Бутані буддистом, зверненим до християнства. Бутан ніколи не мав власної католицької єпархії, але належить до

епархії Дарджилінга. Католицькі групи допомагали бутанським біженцям, вигнаним із країни 1990 року.

Протестантизм, або протестантство (від лат. *protestatio* - «Протест, урочисту заяву, проголошення, запевнення») - один з трьох, поряд з православ'ям і католицизмом, головних напрямів християнства, що є сукупністю незалежних церков, церковних союзів і деномінацій.

Протестантизм - найбільший напрямок християнства в країні. За даними енциклопедії «Релігії світу» Дж. Г. Мелтона у 2010 році в Бутані налічувалося 2,1 тис. традиційних протестантів та ще 5,8 тис. віруючих місцевих незалежних християнських рухів протестантського спрямування. За десятиліття 2000-2010 років [20]. протестанти були найшвидше зростаючою релігійною групою в країні.

За даними довідкового видання «Операція мир» у 2000 році у Бутані діяло 110 протестантських громад та домашніх церков. Протестантизм поширений переважно серед етнічних меншин Бутану — ораонів, санталів, непальців, пекла, тамангів, магарів, асамців. Невелика кількість протестантів є також серед народів нгалоп, шарчоб та кхенг.

Першими християнами в Бутані, мабуть, були португальські єзуїтські місіонери Естеван Кассела і отець Кабрал, які відвідали Бутан у 1627 році на шляху з Коччі до Тибету.

У 1797 року англійський баптистський місіонер Вільям Керрі вирушив до кордонів Бутану. У звітному листі до місіонерського товариства до Англії він повідомляє, що був прийнятий з почестями, обмінявся подарунками і закликає суспільство надіслати місіонерів до Бутану.

У 1892 року у прикордонних з Індією громадах розпочали служіння співробітники Скандинавського місіонерського альянсу. Незабаром до них приєдналися місіонери Сантальської місії; служіння проводилося серед санталів за підтримки Північної євангелічної церкви. Вже у ХХ столітті Церква Шотландії створила кілька шкіл у західному Бутані (зокрема інститут Джакарі); після об'єднання у 1970 році наступником місії стала Церква Північної Індії.

Сантальська місія, підтримувана норвезькими, шведськими та фінськими лютеранами, зробила великий внесок у розвиток охорони здоров'я Бутану, відкривши низку медичних клінік у східній частині країни. Незважаючи на широке соціальне служіння, традиційні протестантські місії не досягли успіху в християнізації Бутану.

У середині ХХ століття підпільні протестантські громади з'являються у південно-західній частині Бутану, серед непальців та лепчу. У другій половині ХХ століття у протестантизм переходять деякі бутанці, які працювали в Індії. У 1990-х роках до Бутану проникають різні п'ятидесятницькі та неоп'ятидесятницькі групи з Індії та Непалу. У 1995 року у країні починає служіння харизматична євангельська група, відома як «Церква віруючих» і пов'язана з організацією «Євангеліє для Азії». Саме євангелікам (насамперед, п'ятидесятникам) вдалося побудувати широку мережу підпільних домашніх церков у великих містах та на півдні країни.

Поширення протестантизму викликало занепокоєння у влади Бутану; у 1990-х роках уряд суттєво обмежує релігійні свободи. Практично було заборонено в'їзд іноземних місіонерів та ввезення релігійної літератури; законом заборонявся перехід із однієї релігії до іншої. 2000 року в Бутані були заборонені будь-які публічні богослужіння та молитви, окрім буддистських. Проте, з середини 2000-х років, на тлі процесу демократизації країни відбувається поступове ослаблення релігійного переслідування. У 2010 році уряд країни заявив про можливість офіційного визнання християнства, трохи пізніше заявивши про готовність розпочати реєстрацію християнських громад. Однак, станом на квітень 2014 року заявка на реєстрацію християнської конфедерації залишається без відповіді МВС Бутану.

Більшість бутанських протестантів є парафіянами різних п'ятидесятницьких та харизматичних домашніх церков (5 тис.). Найбільшою харизматичною організацією є «Церква віруючих», що налічує до 3 тис. віруючих у 80 громадах. «Індійська євангелічна команда», міжденомінаційна євангельська церква, що діє в країні з 1997 року, об'єднує 1 тис. віруючих у 8

громадах. Церква Північної Індії налічує у Бутані 10 парафій, Північна євангелічно-лютеранська церква – 1 громаду.

Наприкінці 1980-х — на початку 1990-х років, внаслідок етнічного конфлікту з Бутану втекла п'ята частина мешканців. Після тимчасового розселення в таборах у Непалі, біженці переселялися до Канади, Норвегії, Великобританії, США та Австралії. Лише у 2009—2013 роках у США перебралося 70 тис. бутанців. У США та Канаді було відкрито численні непало-бутанські християнські церкви. Навернені в християнство бутанці в майбутньому можуть послужити місіонерами для своєї країни.

Іслам у Бутані:

Іслам виник у VII столітті. Засновник ісламу - пророк Мухаммед (570-632). Священна книга - Коран. Друге найважливіше джерело ісламського віровчення і права - сунна, що представляє сукупність переказів (хадис) про вислови і діяння пророка Мухаммеда. П'ять стовпів ісламу - шахада (сповідання віри), молитва, піст, милостиня та паломництво. У 28 країнах світу іслам є державною чи офіційною релігією. Більшість мусульман (85-90%) становлять суніти, інші - шиїти, ібадіти. Також напрямки поділяються на мазхаби.

Іслам у Бутані – релігія меншості. За різними даними мусульмани становлять трохи більше 5 % населення Бутану. Водночас, довідник ЦРУ стверджує, що мусульман менше 1%. За оцінками Дослідницького центру П'ю у 2009 році мусульмани становили 1% населення Бутану, або 7000 осіб. У 2008 році Ахмадійська Мусульманська громада збудувала в Бутані мечеть.

Свобода віросповідання у Бутані:

Державною релігією Королівства Бутан є буддизм школи Друкпа Каг'ю, але нині чинна Конституція Бутану, ухвалена у 2009 році, проголошує свободу віросповідання. Бутанське законодавство, що передувало їй, також передбачало право кожної людини на вільний вибір релігії. Але, водночас, політика цієї країни обмежує місіонерську діяльність не-буддистів та спорудження не-буддистських культових об'єктів, перешкоджає в'їзду в країну проповідників інших релігій та регламентує проведення не-буддистських релігійних свят. На

мешканців південних районів Бутану, які сповідують індуїзм, ці обмеження не поширюються.

У 2007 році не було жодних повідомлень про факти примусу до прийняття буддизму Махаяни, громадського тиску чи дискримінації з мотивів віросповідання чи занять релігійною діяльністю. Відомі такі випадки, що відбувалися в Бутані наприкінці 1980-х — на початку 1990-х років.

Бутанські біженці - населення Бутану, яке етнічно відноситься до непальської національності і включає такі народності, як кіраті, таманги і гурунги. Ці біженці були зареєстровані у таборах біженців у східній частині Непалу у 1990-х роках як бутанські громадяни, депортовані з Бутану. Поки Бутан і Непал не підписали будь-якої угоди про репатріацію, багато бутанських біженців було переселено до Північної Америки та Європи під егідою Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Біженці з Бутану є групою людей, які були змушені залишити свою рідну країну через політичні, етнічні чи релігійні конфлікти. Більшість біженців з Бутану належать до етнічної групи лхотшам, яка була змушена залишити Бутан наприкінці 1980-х і на початку 1990-х років.

Причиною масового виселення лхотшамів стала політика "One Nation, One People" уряду Бутану, яка включала національну ідентифікацію на основі культурного кодексу, виборчі права та доступ до державних послуг. Багато лхотшами не відповідали цим вимогам і стали зазнавати переслідувань, включаючи насильство, заборону використання своєї мови та культури, придушення та дискримінацію.

Біженці з Бутану продовжують стикатися з труднощами та викликами у нових країнах, такі як адаптація до нової культури, вивчення нової мови, пошук роботи та житла. Організації та держави надають допомогу та підтримку біженцям у їхніх зусиллях щодо інтеграції у нове суспільство.

Більшість біженців із Бутану знаходяться у таборах для біженців у Непалі, де їм надається тимчасовий притулок та основні гуманітарні послуги. В останні

роки багато біженців було переселено до інших країн, таких як США, Канада, Австралія та деякі європейські країни, в рамках програм з переселення біженців.

На території Непалу розташовано 7 таборів бутанських біженців:

- Белданги-1;
- Белданги-2;
- Белданги-3;
- Голдхап;
- Хундунабарі;
- Санісчейр;
- Тімай.

Перші повідомлення про людей непальського походження в Бутані датуються приблизно 1620 роком, коли Шабдрунг Нгаванг Намгьял доручив кільком майстрам-неварцям з долини Катманду в Непалі зробити срібну ступу для утримання праху його отця Темпа Німа.

1.3. Класифікація релігійно-паломницьких турів

Класифікація релігійно-паломницьких турів може змінюватись в залежності від різних факторів, включаючи релігію, культурні особливості та місце розташування туристичних об'єктів. Загальні категорії класифікації релігійно-паломницьких турів:

За релігією:

- Християнські паломницькі тури: спрямовані на відвідування святинь та місць, пов'язаних із християнством, таких як церкви, монастирі та святині;
- Ісламські паломницькі тури: орієнтовані на відвідування мусульманських святинь і місць, включаючи Мекку, Медину та інші історично значущі мечеті і могили;

- Буддійські паломницькі тури: метою таких турів є відвідування буддійських храмів, монастирів та святинь, особливо в країнах, де буддизм є панівною релігією, наприклад, у Таїланді, Бутані та Японії;

- Індуїстські паломницькі тури: фокусуються на відвідуванні священних храмів та місць, пов'язаних з індуїзмом, включаючи такі популярні місця, як Варанасі, Айодхья та Тірупаті в Індії.

За місцем розташування:

- Міжнародні паломницькі тури: пропонують відвідування святинь та місць релігійного значення у різних країнах та континентах;

- Національні паломницькі тури: організовуються для відвідування святинь та місць усередині однієї країни, що мають особливе релігійне значення;

- Регіональні паломницькі тури: спрямовані на відвідування святинь та місць, розташованих у певному регіоні, який може містити кілька суміжних країн.

За метою:

- Освітні паломницькі тури: орієнтовані на навчання та пізнання релігійних історій, доктрин та обрядів через відвідини святинь та релігійних місць. Мета освітніх паломницьких турів - розширення знань та розуміння паломників про релігійні традиції, історію та культуру місця, а також свідоме занурення у духовну та освітню подорож. Вони можуть бути організовані для різних релігій та духовних традицій, щоб паломники могли досліджувати та відкрити для себе нові аспекти віри та духовності. Вони також можуть включати участь у релігійних церемоніях, медитації, духовних практиках та спілкуванні з місцевими духовними лідерами та мешканцями місцевих громад.

- Духовні паломницькі тури: націлені на зміцнення духовності, медитацію, практику та взаємодію з духовними вчителями та громадами, мета духовних паломницьких турів полягає в тому, щоб допомогти паломникам поглибити свою духовну практику, віднайти внутрішній спокій, відкрити нові рівні розуміння та усвідомлення, а також відчутти присутність священного та зв'язок із вищими силами чи власною внутрішньою духовністю. Вони також можуть пропонувати

можливість спілкування з місцевими духовними лідерами, вчителями та практикуючими, які можуть поділитися своїми знаннями та досвідом.

- Лікуючі паломницькі тури: спрямовані на пошук лікування та душевної рівноваги через відвідування місць з особливим енергетичним потенціалом або історією лікування. Метою лікувальних паломницьких турів є допомога паломникам у лікуванні, оновленні та зміцненні їхнього здоров'я та благополуччя. Ці тури пропонують унікальну можливість поєднувати духовність з лікувальними процедурами, що дозволяє паломникам не лише отримати фізичне полегшення, а й набути внутрішнього спокою та гармонії. Лікувальні паломницькі тури можуть включати відвідування природних джерел, мінеральних вод, гірських курортів, священних джерел та інших місць, відомих своїми цілющими властивостями. Паломники можуть використовувати ці місця для лікування різних захворювань, фізичного та емоційного відновлення, а також для загального покращення здоров'я та благополуччя.

Класифікація релігійно-паломницьких турів може бути більш докладною і змінюватись в залежності від специфічних релігійних традицій та місця розташування. Популярні країни для релігійно-паломницького туризму: Індія, Ізраїль, Саудівська Аравія, Японія, Італія.

Висновки до першого розділу

Релігійний туризм - це вид туризму, який зосереджений на відвідуванні або паломництві до святинь, святих місць та релігійних об'єктів. Він є важливою складовою сучасної туристичної індустрії і приваблює мільйони людей з усього світу, які мають релігійні вірування, цікавість до культурно-історичної спадщини та бажання отримати духовне збагачення. Релігійні туристи здійснюють поїздки до святинь та місць, які мають релігійне значення для їх віровчення. Вони можуть відвідувати храми, монастирі, синагоги, церкви, мечеті та інші святі місця для молитви, медитації та поклоніння. Такі подорожі надають

можливість людям поглибити своє релігійне розуміння, знайти внутрішній спокій та збагатитися духовно. Вони пропонують можливість зосередитися на роздумах, релігійному вихованні та розширенні знань про вірування, ритуали та обряди.

Релігійний туризм також має сильний культурний компонент, оскільки він дозволяє туристам вивчати культурні традиції, архітектуру, мистецтво та історію, пов'язані з релігією. Він відкриває можливість побачити та дослідити унікальні архітектурні споруди, музеї, святині та інші культурні пам'ятки.

Релігійний туризм має велике значення як для індивідуальних паломників, так і для розвитку туристичної індустрії в цілому. Він сприяє зростанню туристичного потоку, збагачує культурне спадщину та сприяє розвитку територій, які є об'єктами релігійного туризму.

В Бутані присутні всі вісім основних релігій світу, переважає традиційно буддизм[58].

РОЗДІЛ 2. Сучасний стан та аналіз розвитку релігійного туризму Бутану

2.1 Географічне положення, культурні, природно - кліматичні та географічні особливості Бутану

Бутан (Королівство Бутан) - держава в Азії, що межує з Китаєм та Індією. Розташування Бутану - південний схил Великих Гімалаїв, найвищі вершини якого сягають 7000 метрів. Найвища точка країни - Кула-Кангрі (Kulha Gangri) (7538 м).

Залежно від того, де розташований той чи інший регіон, територія Бутану знаходиться у різних географічних зонах: від високогірних областей до субтропічних джунглів. У центрі Бутан розділений Чорними Горами, які є водороздільний хребтом.

Площа країни 47 000 км. Бутан має великі гідроенергетичні ресурси, має досить великі запаси корисних копалин: мідь, мармур, цинк, вугілля, свинець, залізняк та інші. Експорт: карбід кальцію, деревина, цемент, тальк, дистильований спирт, фрукти та овочі.

Територія країни поділена на три природні зони:

- Низовини (кордон Бутану з Індією);
- Нижні Гімалаї (центральні регіони);
- Потужні гімалайські вершини (зосереджені вздовж північного кордону країни з Китаєм).

Бутан — одна з найважчих гірських місцевостей світу, висота його територій змінюється від 160 до 7000 м над рівнем моря. Найвища точка Бутану - гора Кула-Кангрі (Kulha Gangri) [29] заввишки 7538 м знаходиться на півночі країни, на кордоні з Китаєм. Друга найвища точка - Джомолхарі (Chomo Lhari) [30] заввишки 7050 м знаходиться біля долини Чумбі (Chumbi). У країні налічується 19 гірських піків, що перевищують висоту 7000 м. На півночі бутано-китайського кордону височіють засніжені гімалайські піки висотою понад 7500

м, на вершинах яких панує арктичний клімат. На півдні територія Бутану майже підходить до річки Брахмапутра. Вихід до річки пролягає через коридор, що проходить по штату Ассам, що належить Індії.

Західний кордон Королівства Бутан збігається з індійським штатом Сіккім (1975 колишнє незалежне королівство), на сході Бутану знаходиться штат Аруначал-Прадеш, на півдні — штат Ассам (у якому вже багато років йде громадянська війна), на південному заході країна межує із Західною Бенгалією.

Протяжність кордону з Китаєм на півночі та північному заході становить 470 км; довжина кордону з Індією (зі штатом Сіккім на заході), Західною Бенгалією на південному заході, Асамом на півдні та південному сході та Аруначал-Прадеш на сході становить 605 км. Індійський штат Сіккім (територія завширшки 88 км) відокремлює Бутан від Непалу, а індійський штат Західна Бенгалія - від Республіки Бангладеш (до того ж відстань від Бутану до Бангладеш всього 60 км).

Відстань між східним та західним кордоном Бутану — 300 км, між північним та південним — 170 км. Державну територію країни поділяють долини приток річки Брахмапутри.

Залежно від того, де розташована та чи інша місцевість, територія Бутану має різні географічні зони: від високогірних до джунглів субтропічних. У центрі Бутан розділений Чорними Горами, які є водороздільний хребтом. На півдні територія Бутану майже підходить до річки Брахмапутра. Вихід до річки пролягає через асамський коридор (Коридор Сілігурі), що належить Індії.

Східний Бутан поділено південними вершинами гірської системи Донга. У західній частині Бутану знаходяться родючі культивовані долини та основні водосховища країни. Височина Сивалік, Ю або Чорні Гори, передгір'я Гімалаїв вкриті лісами, алювіальними річковими долинами та горами заввишки до 1500 м над рівнем моря. Височина спускається до моря, утворюючи субтропічним рівнинам - так званим Дуар. Більшість рівнин розташована в Індії, але вони проникають і всередину Бутану, заходячи на територію країни на глибину до 15 км. Рівнини у Бутані складаються з 2 частин: північної та південної.

Північна частина - перетнута місцевість з сухою пористою землею і рясним рослинністю. Південна частина - родючі землі, що поросли високими травами і великими джунглями. На рівнині вирощується рис та інші зернові культури.

Медицина:

Бутан має універсальну систему охорони здоров'я, яка охоплює усі верстви населення. Система включає державні медичні установи, приватні клініки та традиційну медицину. Базова медична допомога у державних медичних закладах надається безкоштовно громадянам Бутану. Це включає консультації лікарів, діагностику, лікування та основні медичні процедури.

Традиційна медицина має важливе місце у Бутані. Вона заснована на стародавніх медичних практиках Тибету і використанні природних лікарських рослин. Традиційні лікарі (амчі) відіграють важливу роль у наданні медичної допомоги та лікування відповідно до традиційних методів.

Бутан має національний медичний університет, який забезпечує освіту та підготовку кадрів у медичній сфері. Також проводяться програми навчання для традиційних лікарів та середнього медичного персоналу.

У Бутані ведуться державні програми з пропаганди здорового способу життя, профілактики захворювань та покращення громадського здоров'я. Це включає заходи щодо боротьби з інфекційними захворюваннями, вакцинацію, материнське та дитяче здоров'я та інші напрями охорони здоров'я.

Медицина у Бутані продовжує розвиватися, і уряд країни робить зусилля для покращення доступності та якості медичних послуг для своїх громадян та туристів.

Клімат Бутану варіюється в залежності від висоти місцевості і, як і на більшій частині Азії, знаходиться під впливом мусонів: на півночі країни майже цілий рік йде сніг; захід схильний до мусонів; східна та центральна частини посушливі; на півдні субтропічний клімат, ростуть густі ліси. Загалом кліматична обстановка країни відповідає м'якій континентальній зоні. Температура регіону залежить від того, на якій висоті над рівнем моря він знаходиться. Так, у Тхімпху, що знаходиться на висоті 2200 м над рівнем моря в

західній частині країни, у червні-вересні температура 15-26 ° С, але в січні вона знижується до -4 ° С, а іноді і до -16 ° С. Центральна частина країни - зона холодного помірною клімату. На півдні країни через спекотний, вологий клімат цілорічна температура становить +15-30°С, при цьому температура влітку в долинах досягає іноді +40°С.

Річний рівень опадів також залежить від розташування району. У північній частині Бутану на рік випадає лише 40 мм опадів — переважно у вигляді снігу. У центральному районі із помірним кліматом річний рівень опадів становить близько 1000 мм. На півдні (в зоні субтропіків) випадає до 7800 мм на рік. У західній частині країни через мусонні вітри випадає 60-80% всіх опадів. З грудня до лютого — сухий зимовий період. У цей час випадає 20 мм опадів на місяць. У серпні рівень опадів сягає 650 мм.

Весна у Бутані триває з березня до середини квітня. Літні дні починаються в середині квітня, коли дощі – велика рідкість. Сезон мусонних дощів на південному заході - це липень-вересень. Високий рівень опадів Півдні країни пояснюється тим, що мусони затримуються Гімалаями. Осінь триває з кінця вересня до кінця жовтня-листопада. З листопада по березень триває морозна та снігова (на висоті від 3000 м) зима.

У Бутані протікає безліч гірських річок, вони не судноплавні, але надають жителям країни хороші умови для іригаційних мереж сільськогосподарського призначення, а також забезпечують електроенергію. Чорні Гори у центральній частині Бутану утворюють природний вододіл між двома головними річковими системами країни: Мо і Дрангме. Висота гірських вершин Чорних Гір - 1500-2700 м над рівнем моря сприяє тому, що більшість річок у країні - бурхливі гірські річки, що пробивають гірські ущелини. У Бутані чотири головні річкові системи: Дрангме, Санкош (або Пуна-Цанг), Ванг-Чу (або Чінчу) та Амо. Усі вони беруть свій початок у Гімалаях, та був, протікаючи у південному напрямі через долини (дуари), впадають у річку Брахмапутра, яка, своєю чергою, впадає в Ганг.

Найдовша річкова система в Бутані - Дрангме, яка протікає в індійський штат Аруначал-Прадеш. У районі долин, дуарів, де сходяться всі 8 приток цієї річки, Дрангме має назву Манас.

320-кілометрова річка Пуна-Цанг (Санкош) часто виходить зі своїх берегів, як і річки Мо і Пхо, що її утворюють, водотік яких являє собою струмки, що беруть початок льодовиках і набирають силу в міру їх танення. Вони протікають у південному напрямку до міста Пунакха, де з'єднуються, утворюючи річку Пуна-Цанг, яка, своєю чергою, тече далі на південь, до індійського штату Західна Бенгалія. Численні притоки річки Ванг-Чу завдовжки 370 км беруть початок у Тибеті. Ванг-Чу протікає на південний схід через західну частину Бутану і надалі проходить через рівнини і далі тече в індійському штаті Західна Бенгалія. Найменша річкова система країни - Торса, відома як Амо в північній частині, також бере початок у Тибеті і закінчує шлях в Індії.

Льодовики у північному Бутані займають 10 % всієї території і є важливим джерелом води у річках Бутану. Це мільйони тонн прісної води, тому вони часто стають лихом для населення під час літнього танення, переполюючи річки і викликаючи повені.

Природні території Бутану, що охороняються, займають 46 % території королівства, включають національні парки, заповідники, в тому числі лісові і фауністичні, і заказники. Тривала історична ізоляція Бутану (до 1974 Бутан був практично закритий для іноземців) дозволила не зруйнувати його багату екзотичну природу і надала унікальну можливість подальшого її збереження. Території, створені задля захисту найважливіших екосистем, не використовуються як туристичні атракціони. Більшість природних територій Бутану, що охороняються, були утворені в 1960 році і розташовувалися в південних і північних районах королівства. Площа національних парків країни становить 18888 км², що становить 46% її території. Уздовж кордонів з Індією та Китаєм, як правило розташовуються території, що охороняються.

Список природних територій Бутану, що охороняються:

- Природний заказник Бумделінг;

- Національний парк Джігме Дорджі;
- Національний парк Джигме Сінгье; Вангчука (раніше «Національний парк Чорних Гір»);
- Заповідник Кхалінг;
- Природний заказник Пхібсу;
- Королівський національний парк Манас;
- Природний заказник Сактен;
- Національний парк Тхрумшінг;
- Заповідник Торса;
- Парк сторіччя династії Вангчук;
- Заповідник Мотіханг-такін.

У 1991 році уряд за сприяння ПРООН та Всесвітнього фонду дикої природи створив цільовий фонд збереження навколишнього середовища. Початковий розмір фонду становив 20 млн. доларів США. Фонд спрямовував до 1 млн доларів США на рік на навчання в галузі лісового господарства та екології, аналіз та реалізацію планів управління районами, що охороняються, а також підтримку державного екологічного бюро, програм інформування громадськості та комплексних програм збереження та розвитку лісового господарства.

Сільське господарство є однією з основних галузей економіки Бутану та має важливе значення для забезпечення продовольчої безпеки та засобів для існування місцевого населення.

Більшість населення Бутану зайнята сільським господарством. Землекористування країни здійснюється на основі системи "гора-долина", де сільськогосподарські угіддя розташовані в долинах, а схили гір використовуються для пасовищ і лісових ресурсів.

Основними культурами, що вирощуються в Бутані, є рис, ячмінь, пшениця, картопля, овочі та фрукти. Рис є основним продуктом харчування, а також важливим елементом у культурі та традиціях країни.

Бутан надає великого значення екологічному та органічному сільському господарству. Більшість фермерів використовують традиційні методи обробітку землі без застосування хімічних добрив та пестицидів.

Уряд Бутану активно підтримує розвиток сільського господарства шляхом надання фінансової допомоги, навчання фермерів, надання сільськогосподарського обладнання та технічної підтримки. Здійснюються також програми щодо впровадження нових сільськогосподарських технологій та покращення інфраструктури.

У сільському господарстві Бутану існують низка проблем, таких як нестача доступу до фінансування, обмежені ресурси, складності у зберіганні та збуті сільськогосподарської продукції, а також зміна клімату, що може негативно впливати на врожайність.

Сільське господарство відіграє важливу роль в економіці та забезпеченні життєвих потреб населення Бутану, а також є частиною його культурної та традиційної спадщини.

У Бутані є деякі корисні копалини, включаючи:

- Вугілля: Бутан має значні запаси вугілля, особливо в регіонах Пунакха та Чукха. Вугілля є важливим джерелом енергії та використовується як паливо для виробництва електроенергії та промисловості;
- Руди: Бутан також має деякі запаси руд, включаючи свинець, цинк, мідь і невеликі кількості золота та срібла. Ці руди можуть бути видобуті для використання в металургійній промисловості та експорту;
- Лігніт: Бутан має значні запаси лігніту, який є низькоякісним видом вугілля. Лігніт використовується у теплових електростанціях для виробництва електроенергії;
- Гіпс: У країні також є невеликі запаси гіпсу. Гіпс використовується у будівництві та виробництві будівельних матеріалів;
- Кам'яне вугілля: Деякі райони Бутану також відомі своїми запасами кам'яного вугілля, яке може використовуватися в промисловості та домашньому використанні.

Бутан ставить пріоритет на охорону навколишнього середовища та екологічну стійкість.

Індія відіграє важливу роль у зовнішній політиці та економіці Бутану, і вплив Індії на Бутан є значним.

- Економічна співпраця: Індія є одним із основних торгових та економічних партнерів Бутану. Бутан повністю залежить від Індії у сферах торгівлі, енергетики та транспорту. Індія надає фінансову допомогу та інвестиції в різні проєкти розвитку в Бутані;

- Безпека: Бутан та Індія мають близькі відносини у сфері безпеки. Індія надає важливу підтримку у сфері кордону та безпеки Бутану. Обидві країни співпрацюють у боротьбі з транскордонною злочинністю, контролю над наркотиками та захистом кордону.

- Культурні зв'язки: Індія та Бутан мають великі культурні зв'язки, засновані на спільній історії та релігії. Буддизм є основною релігією та культурною традицією в обох країнах, і монастирі та священні місця є важливими центрами духовної практики та обміну культурною спадщиною.

- Освіта та охорона здоров'я: Індія надає значну допомогу Бутану в галузі освіти та охорони здоров'я. Багато бутанських студентів здобувають вищу освіту в індійських університетах, а індійські медичні фахівці та консультанти допомагають у розвитку медицини в Бутані;

- Політична співпраця: Індія підтримує політичну стабільність у Бутані і є важливим партнером у його міжнародних справах. Індія також відіграє роль посередника у вирішенні конфліктів та сприянні мирному розвитку Бутану.

Індія відіграє ключову роль у різних сферах розвитку та співпраці з Бутаном, і вплив Індії на Бутан значно впливає на економіку, політику, безпеку та культуру країни.

Фестиваль Цечу [1, 6], також відомий як Цечу Дручхен, є одним із найбільш знаменитих та культурно значущих фестивалів у Бутані. Він проводиться щороку в різних районах країни і є святковою подією, присвяченою національному досягненню та релігійним традиціям. Фестиваль Цечу включає

церемонії, танці, релігійні обряди та виступи місцевих артистів. Він проводиться навколо дзонгів, які є традиційними буддистськими монастирями та фортецями. Художні танці, відомі як чами, є центральним аспектом фестивалю. Чами є символічними історичними або релігійними сценами, що виконуються ченцями в костюмах, масках і яскравих вбраннях. Фестиваль Цечу є не лише можливістю для місцевих жителів відсвяткувати свою культуру та віру, а й приваблює багато туристів з усього світу. Це чудовий спосіб познайомитися з багатством бутанської культури, традицій та релігійних звичаїв. Святкування Цечу в Бутані - це унікальний досвід, який дозволяє поринути в місцеву атмосферу, насолодитися колоритними уявленнями та побачити багатство бутанської культури у всіх її проявах.

Найбільші Цечу в Бутані:

- Пунакха Дромче - у дзонзі Пунакха, 4 дні приблизно наприкінці лютого;
- Пунакха Цечу - у дзонгу Пунакха, 3 дні після Пунакха Дромче;
- Чортен Кора Цечу — у Кора-чортена на місяць першого місяця і молодик початку другого місяця;
- Тарпалінг Тондрол і Буллі Мані (4 дні на місяць першого місяця), Чуммей, Бумтанг (Тарпалінг-гомпа і Булі-лакханг);
- Тангсібі Мані в Ура, Бумтанг 3 дні приблизно в той же час;
- Гаден Чогпа - в кінці 1 місяця, в Ура, Бумтанг;
- Гом Кора (Трашиганг) у 2-му місяці;
- Паро Цечу (Рінпунг-дзонг, Паро) у 2-му місяці;
- Чукха Цечу (Чукха) у 2-му місяці;
- Домкар Цечу в 3-му місяці у палаці Домкхар Ташичолінг, Чуммей, Бумтанг;
- Падсей-Лінг Кучод у 4-му місяці, Чокхор, Бумтанг;
- Німагунг Цічу в 5-му місяці в Чуммей, Бумтанг;
- Курджей Цічу в 5-му місяці в Курджей-лакханг, Бумтанг;

- Тхімпху Друпчен у 8-му місяці (приблизно вересень) у дзонзі Ташичо у Тхімпху, 4 дні;
- Тхімпху Цічу відразу ж після Тхімпху Друпчен у дзонзі Ташичо у Тхімпху;
- Гаса Цечу проводиться в той же час, як і Тхімпху Цечу, в дзонгу Гаса, але перший день проводиться в Пху-Лакханг (первісне місце фестивалю);
- Вангді Течу приблизно після Тхімпху Друпчен у дзонзі Вангді-Пходранг;
- Тамшингпала Чопа приблизно в той же час, Тамшінг-Гомпа, Бумтанг;
- Тангбі Мані в Тангбі-лакханг, Бумтанг відразу після Тамшингпала Чопа, 3 дні;
- Шингкар Рабній в 9-му місяці в Ура, Бумтанг, 5 днів;
- Джакар Цечу приблизно в той же час, в Джакарі, Бумтанг, 3 дні;
- Джамбей Лакханг Друп на три дні пізніше в Джамбей-лакханг, Бумтанг, 5 днів;
- Пракхар Дурчо приблизно в той же час в Чуммі, Бумтанг, 3 дні;
- Сумдранг Кангсол в Ура, Бумтанг через тиждень, 5 днів;
- Свято журавлів з чорними головами, Гангтей-Гомпа, в 10 місяці, приблизно в листопаді;
- Монгар Цечу в дзонзі міста Монгар, на один день пізніше, 4 дні;
- Пемагацел Цечу в дзонзі міста Пемагацел, в той же час, 4 дні;
- Трашиганг Цечу в дзонгу міста Трашиганг, приблизно в той же час, 4 дні;
- Танг Намкха Рабней в Танг , Бумтанг, 2 дні в той же час;
- Чоджам Рабней в Танг , Бумтанг, 5 днів, на 4 дні пізніше;
- Джамбей Лакханг Сінгье Чам в Джамбей-лакханг, Бумтанг, в той же час;
- Налакхар Цечу в Джей, Бумтанг, в той же час, 3 дні;
- Тонгса Течу в дзонзі Тонгса, в той же час, 3 дні;
- Лхунце Цечу в дзонзі Лхунце, в 11 місяці (приблизно в грудні), 3 дні;
- Шингкар Методочпа в Ура, Бумтанг в 11 місяці (приблизно через тиждень);

- Набжі Лхаканг Друп в Набжі-лхаканг, Тонгса, в той же час, три дні.

Цечу проводяться в монастирях, зазвичай раз на рік [2][6] (але іноді й раз на два роки або раз на кілька років), за розкладом, який можна дізнатися також на сторінках безлічі бутанських туристичних агентств. Дати щороку дещо зміщуються відповідно до календаря Тибету. Місяці Тибету відраховуються від свята Лосар, приблизно в лютому. Іноді весняні свята відзначаються восени та навпаки.

2.2 Аналіз проблем розвитку туризму у Бутані на основі SWOT-аналізу

Завдяки SWOT аналізу туризму в Бутані можна отримати інформацію про переваги, недоліки, можливості та загрози для туриста та благополуччя країни в цілому.

Сильні сторони туризму у Бутані включають такі аспекти:

1) Унікальна культура та традиції: Бутан має багату культурну спадщину, яка приваблює туристів. Традиції, мова, архітектура та релігійні практики створюють унікальну атмосферу та надають туристам можливість поринути в унікальну культуру Бутану;

2) Гарна природа: Бутан славиться своїми прекрасними природними ландшафтами, включаючи величні гори, долини, озера та давні ліси. Це приваблює любителів природи, туристів та фотографів, які прагнуть насолодитися природною красою Бутану [26];

3) Стійкий туризм: Бутан дотримується концепції міри благополуччя, що ґрунтується на збереженні культури, збереженні навколишнього середовища та справедливому розподілі благ. Стійкий підхід до туризму сприяє збереженню природи та культури, а також благополуччю місцевого населення;

4) Обмежений доступ: Обмежені можливості відвідування Бутану, пов'язані з візовими обмеженнями та обмеженими туристичними квотами, створюють

враження рідкості та ексклюзивності, що може приваблювати туристів, які бажають випробувати незвичайний та унікальний досвід;

5) Якість обслуговування: Бутан славиться високим рівнем гостинності та якістю обслуговування. Місцеві жителі пишаються привітним та доброзичливим ставленням до відвідувачів, що створює позитивний досвід для туристів.

Сильні сторони Бутану створюють привабливість для туристів, які цікавляться культурними та природними аспектами подорожей, та сприяють розвитку туристичної індустрії в країні.

Слабкі сторони туризму в Бутані можуть включати такі аспекти:

1) Обмежена доступність та високі витрати: Бутан має обмежені туристичні маршрути та візові обмеження, що може ускладнювати доступність потенційних туристів. Високі вартості віз, авіаквитків, розміщення та інших послуг можуть стати перепоною для деяких туристів;

2) Відсутність розвиненої туристичної інфраструктури: У деяких районах Бутану відсутня досить розвинена туристична інфраструктура, включаючи готелі, ресторани та транспортні сполучення. Це може обмежувати зручність та комфортність перебування для туристів;

3) Сезонність та обмежений туристичний сезон: Бутан має обмежений туристичний сезон через погодні умови та культурні події. Це обмеження може призвести до вагань у попиті на туристичні послуги та створити проблеми для стабільного розвитку індустрії;

4) Обмеження на культурні та релігійні об'єкти: Деякі культурні та релігійні об'єкти в Бутані можуть бути обмежені для відвідування або доступні лише за певними умовами. Це може обмежити можливості туристів та створити незадоволений попит;

5) Охорона природи та збереження культури: Бутан активно прагне зберегти свою природу та культуру через стійкий туризм. Однак неконтрольоване зростання туризму може створювати негативний вплив на довкілля та автентичність культури Бутану. Необхідність балансу між розвитком туризму та збереженням природи та культурних цінностей є викликом для країни.

Розробка стратегій усунення або пом'якшення цих слабких сторін може допомогти Бутану розвинути туризм більш ефективно та стійко.

Можливості для розвитку туризму у Бутані включають такі аспекти:

1) Збільшення кількості відвідувачів: Бутан має потенціал залучити більше туристів, особливо з країн-партнерів та економік, що розвиваються. Це може бути досягнуто через активний маркетинговий підхід, покращення доступності та різноманітність туристичних пропозицій;

2) Розвиток екологічного туризму: Бутан має унікальну природу, багаті екосистеми та різноманітні види флори та фауни. Розвиток екологічного туризму може залучити любителів природи та екологічно усвідомлених туристів, які прагнуть відвідати екологічно чисті та збережені місця;

3) Зміцнення культурного туризму: Бутан відомий своєю унікальною культурою, традиціями та релігійними святами. Зміцнення та просування культурного туризму може залучити туристів, зацікавлених у вивченні та зануренні у місцеву культуру, мистецтво та ремесла;

4) Розвиток туристичної інфраструктури: Вкладення у покращення туристичної інфраструктури, такої як готелі, ресторани, транспортна система та комунікації, може покращити умови для перебування та переміщення туристів у Бутані. Це створить комфортніші та зручніші умови для відвідувачів;

5) Розвиток туристичних заходів та пакетів: Створення нових та різноманітних туристичних заходів, включаючи пригодницький туризм, екскурсії, паломництва та культурні фестивалі, може залучити більше туристів та запропонувати різноманітні варіанти відпочинку та розваг.

Розвиток цих можливостей може допомогти Бутану збільшити туристичний потік, урізноманітнити економіку, сприяти збереженню культурної спадщини та підтримувати сталий розвиток країни.

Загрози для туризму в Бутані можуть включати такі аспекти:

1) Природні лиха: Бутан схильний до різних природних лих, таких як землетруси, повені та сезонні зміни погоди. Ці фактори можуть негативно позначатися на туристичній індустрії та безпеці туристів;

2) Геополітична нестабільність: Геополітичні конфлікти та нестабільність у регіоні можуть створювати ризики для розвитку туризму у Бутані. Це може включати політичну напругу, терористичні загрози та інші фактори, які можуть негативно вплинути на безпеку та привабливість країни для туристів;

3) Конкуренція з іншими туристичними напрямками: Бутан конкурує з іншими країнами та регіонами у залученні туристів. Розвиток туризму в сусідніх країнах або інших популярних туристичних напрямках може зменшити попит на туристичні послуги в Бутані;

4) Культурна комерціалізація: Поширення масового туризму може призвести до втрати автентичності та комерціалізації культурних та традиційних цінностей Бутану. Це може суперечити принципам та прагненням Бутану зберегти свою унікальну культуру та неповторність;

5) Обмеження кількості відвідувачів: Бутан має сувору систему обмеження кількості туристів, які можуть відвідувати країну протягом певного періоду. Це може обмежити зростання туристичної індустрії та створити проблеми у залученні більшої кількості туристів та задоволенні їх попиту на відвідування Бутану.

Загрози не завжди є неминучими чи некерованими. Через розробку стратегій, вжиття заходів безпеки та співробітництво з іншими країнами, Бутан може ефективно управляти ризиками та загрозами, щоб захистити свою туристичну індустрію.

2.3 Історичні пам'ятки та характеристика найпопулярніших destinations релігійного туризму у Бутані

Бутан, країна з багатою релігійною та культурною історією, пропонує безліч популярних туристичних destinations для релігійного туризму[13, 14]. Деякі з найпопулярніших місць включають:

- Параді Пхунцхолінг Дзонг: фортеця-монастир (дзонг), розташований у місті Пхунцхолінг, на південному кордоні Бутану з Індією. Він є важливим адміністративним та культурним центром регіону. Параді Пхунцхолінг Дзонг був збудований у 17-му столітті і служить резиденцією релігійної та цивільної влади регіону. Дзонг має гарну архітектуру, характерну для бутанської культури, з високими вежами, прикрашеними фресками та позолоченими дахами. Окрім своєї історичної та культурної цінності, Пхунцхолінг Дзонг також є важливим місцем проведення різноманітних релігійних та культурних заходів, включаючи фестивалі та свята. Такі події приваблюють як місцевих жителів, так і туристів, щоб поринути у багату культуру Бутану. Пхунцхолінг Дзонг є чудовим зразком бутанської архітектури і є однією з головних визначних пам'яток в місті Пхунцхолінг. Туристи можуть відвідати його, щоб насолодитися його красою, вивчити багату історію та релігійні традиції Бутану, а також насолодитися чудовими краєвидами на навколишні гори та ландшафт;

- Такцанг-Лакханг (рис.2.1): також відомий як Монастир Тигрового Гнізда або Тигровий Гніздовик, є іконічним місцем релігійного значення в Бутані. Він розташований на крутій скелі в долині Паро і є одним із найбільш відомих символів країни. Монастир Такцанг-Лакханг був збудований у VIII столітті на місці, де, згідно з легендою, гуру Падмасамбхава приземлився на спині тигриці на яку перетворилася його дружина Еше Цогьял[8]. У печері медитував також Міларепа. Монастир нерідко відвідував Шабдрунг (засновник Бутану).

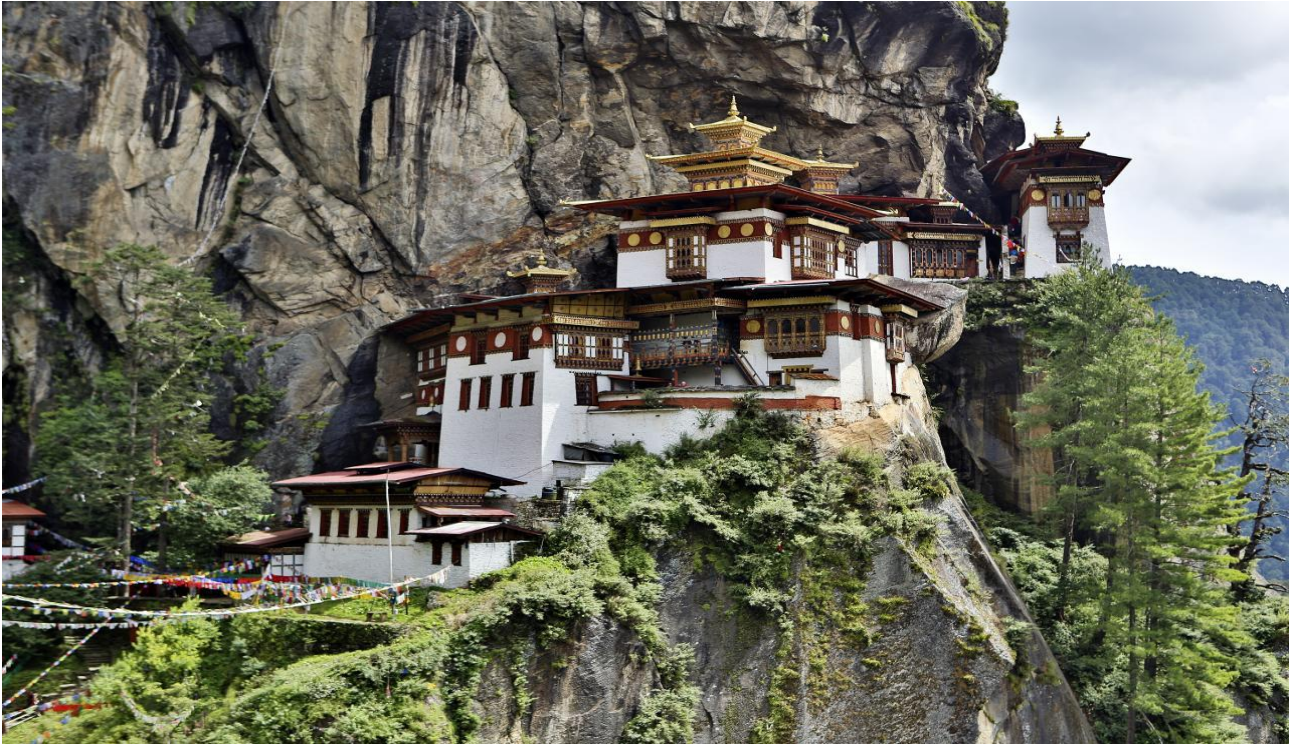

Рис.2.1. Такцанг-лакханг у місті Паро

Гуру Падмасамбхава вважається засновником буддизму Тибету в Бутані. Монастир має велике релігійне значення та вважається святим місцем паломництва. Для відвідування Монастиря Тигрового Гнізда необхідно здійснити трекінгову поїздку через мальовничий ліс та гірські стежки. Шлях може бути досить вимогливим, але вартий зусиль. Величний вид на монастир, що висить на скелі, захоплює туристів. Монастир Такцанг-Лакханг складається з кількох будівель та храмів, з'єднаних мостами та сходами. Усередині монастиря знаходяться священні зали, молитовні кімнати та келії для медитації. Картини, статуї та релігійні реліквії уособлюють багату релігійну та культурну історію Бутану[4][15]. Монастир Тигрового Гнізда вважається одним із найсвятіших місць у Бутані та є важливим пунктом тяжіння для туристів та паломників. Він пропонує чудові краєвиди на навколишню природу і дозволяє поринути у духовну атмосферу буддизму в Бутані;

- Пунакха-Дзонг (рис.2.2): історичний та релігійний кріпосний монастир, розташований у долині Пунакха у Бутані. Він вважається одним із найбільш значущих і величних дзонгів у країні. Дзонг служить як релігійне та

адміністративне центральне місце для провінції Пунаакха. Побудований у XVII столітті, Пунакха-Дзонг служив резиденцією Головного Абата Бутану та став місцем проведення важливих церемоній, коронацій та зборів. Він також є місцем зберігання багатьох священних реліквій та історичних артефактів. Пунакха-Дзонг відомий своєю архітектурною красою та величним становищем на перетині двох річок – річки Мочу та річки Пунакха. Він є типовим зразком бутанської архітектури дзонгів з високими вежами, декоративними фресками, золоченими куполами і ретельно вирізаними дерев'яними деталями.

Рис.2.2. Пунакха-дзонг у місті Пунакха

Монастир також відомий своїм фестивалем Пунаакха Цезху, який проводиться щороку у лютому чи березні. Фестиваль супроводжується показовими маскарадними танцями, релігійними церемоніями та паломництвами, залучаючи безліч місцевих мешканців та туристів. Пунакха-Дзонг є важливою культурною пам'яткою та символом національної єдності Бутану. Його історичне та релігійне значення, а також чудовий вид на навколишні гори та річки роблять його однією з найпопулярніших туристичних визначних пам'яток у Бутані;

- Кічу-Лакханг (рис.2.3): стародавній храм, розташований у долині Паро у Бутані. Він вважається одним із найстаріших і найсвятіших буддистських монастирів у країні. Назва "Кічу" означає "міч демона" або "бездонна" в дзонха (мові Бутану[56]), його заснував цар Тибету Сонгцен Гампо у VII столітті. За легендою, всю територію Тибету і Гімалаїв закривала гігантська демониця, що лежить на ній, заважаючи тим самим поширенню буддизму. Щоб її перемогти, цар Сонгцен Гампо наказав збудувати 108 монастирів, прибивши до землі всі частини її тіла. 12 їх будувалися відповідно до точними розрахунками. У самому центрі стояв храм Джоканг у Лхасі (імовірно збудований у 638 році).

Рис.2.3. Кічу-Лакханг у місті Паро

Однією з важливих визначних пам'яток Кічу-Лакханг є священне дерево, яке, вважається, було посаджено самим Падмасамбхавою. Це дерево вважається святим, і багато людей приходять сюди, щоб отримати благословення та здійснити обряди. Щороку в Кічу-Лакханг проводиться фестиваль, який збирає паломників та туристів з усієї країни. Фестиваль супроводжується маскарадними танцями, молитвами та релігійними церемоніями. Кічу-Лакханг є не лише релігійним, а й історичним і культурним надбанням Бутану. Його архітектурний

стиль, духовна атмосфера та краса природного оточення роблять його одним із найпопулярніших та відвідуваних місць для релігійного туризму в Бутані;

- Джамбей-Лакханг (рис.2.4): релігійний комплекс, розташований в долині Бумтанг в Бутані. Він є одним із найстаріших і найбільш значних монастирів у країні. У перекладі з дзонха (національна мова Бутану[56]) "Джамбей" означає "Майя" (одна з восьми богинь-матерів), а "лакханг" - "монастир". Джамбей-лакханг вважається одним із 108 монастирів, збудованих у VIII столітті легендарним царем Тибету Сонцен Гампо (Songtsen Gampo) для зміцнення буддизму в регіоні. Монастир присвячений Будді Джамбей (Майє), і його особливістю є священна кісткова ступа, яку вважають визначною пам'яткою монастиря. Щороку в жовтні-листопаді в Джамбей-лакханг проводиться відомий фестиваль Чхам, який приваблює безліч паломників та туристів.

Рис.2.4. Джамбей-Лакханг в долині Бумтанг

Фестиваль супроводжується маскарадними виставами, танцями та релігійними церемоніями, які є частиною традиційних релігійних практик у

Бутані. Джамбей-лакханг має історичне та релігійне значення для народу Бутану, і його архітектурний стиль, культурні традиції та обряди роблять його цікавим місцем для відвідування туристами, які цікавляться релігійною та культурною сторонами Бутану;

- Гантенг-лакханг, відомий як Гангте Подрак Чьортен: важливий храм, розташований у долині Гантенг у Бутані. Він є одним із основних центрів буддійської релігії та культури в країні. Гантенг-лакханг був заснований в 1613 Гаузам Намгьелом, покровителем третього Друкпа Кунле. Храм є важливим місцем для практикуючих буддизму, а також місцем навчання для ченців та лам. Архітектурно храм Гантенг-лакханг є гарним поєднанням традиційних бутанських і тибетських стилів. Він має чудові різьблені дерев'яні елементи та прикраси, а також зображення божеств та святих. Особливістю Гантенг-лакханг є його багатство у реліквіях та священних об'єктах. Усередині храму знаходяться дорогоцінні багатства, включаючи статуї Будди, рунічні тексти та дорогоцінні камені. Ці артефакти мають велике значення для буддистів і приваблюють багато паломників та туристів. Крім того, долина Гантенг, в якій розташований храм, є мальовничим місцем з чудовими краєвидами та великою кількістю дикої природи. Візит в Гантенг-лакханг надає можливість поринути в духовну атмосферу, насолодитися природною красою і отримати глибокі уявлення про буддизм і культуру Бутану;

- Тамшинг-лакханг (рис.2.5): монастир, розташований у долині Бумтанг. Він є одним із найбільш відомих та історично значущих храмів у країні. Монастир Тамшинг-лакханг був заснований у 1501 році великим священиком Тибету Пема Лінгпа, який є однією з ключових фігур в історії буддизму в Бутані. Храм служить як центр духовної практики та медитації для ченців та практикуючих буддизму. Архітектурно, Тамшинг-Лакханг відображає традиційний бутанський стиль. Він має красиві дерев'яні різьблені елементи та прикраси, а також кольорові фрески на стінах, що зображують сцени з буддійської міфології та навчань. Всередині монастиря Тамшинг-лакханг знаходяться дорогоцінні реліквії та священні об'єкти, включаючи рукописи,

статуї божеств та рунічні тексти. Храм також славиться своїми ритуальними масками, що використовуються під час проведення релігійних церемоній та фестивалів

Рис.2.5. Тамшинг-лакханг в долині Бумтанг

Тамшинг-лакханг також відомий своєю роллю у збереженні та передачі древніх бутанських традицій та культури. Монастир відіграє важливу роль у навчанні буддійським вченням, ритуалам та мистецтву, і вважається центром збереження культурної спадщини Бутану. Відвідування Тамшинг-лакханг надає можливість ознайомитися з багатою релігійною та культурною історією Бутану, а також насолодитися його красою та духовною атмосферою;

- Черн'є-лакханг, також відомий як Чарьє Гонпа або Монастир Чарьє: розташований в долині Тімпху в Бутані, монастир був заснований в 1620 видатним священиком і вченим Друкпа Кунле. Храм служить важливим місцем духовної практики та навчання для буддистських ченців, а також приваблює безліч паломників та туристів своєю красою та історичним значенням.

Архітектурно Черньє-лакханг є типовим бутанський стиль з дерев'яними різьбленими елементами та прикрасами. Храм розташований на схилі гори та оточений мальовничими лісами, що створює особливу атмосферу спокою та усамітнення. Усередині монастиря Черньє-Лакханг знаходяться різні вівтарі, статуї Будди та інших святих постатей. Храм також славиться своєю багатою колекцією рукописів Тибету, ритуальних предметів і мистецтва. Черньє-лакханг є важливим місцем для медитації та навчання буддистських практик. Монахи та відвідувачі можуть тут проводити духовні ритуали, медитувати та вивчати буддистські вчення. Крім того, монастир Черньє-Лакханг славиться своїм щорічним фестивалем, який приваблює безліч відвідувачів. Під час фестивалю проводяться танці, ритуали та церемонії, що відображають багату культуру та традиції Бутану. Відвідування Черньє-лакханг надає можливість познайомитися з багатою духовною спадщиною Бутану, насолодитися його красою та усамітненням, а також отримати уявлення про буддистську культуру та практики.

Висновки до другого розділу

У Бутані багато релігій, проте влада намагається зберегти буддизм як основну релігію Бутану і ставиться до цього дуже серйозно, релігійним небуддистським діячам практично неможливо отримати візу до Бутану.

У Бутані різноманітна природа, високі гори і дуже гарні пейзажі, природа в основному незаймана, є безліч заповідників, ченці дбають про природу та тварин.

Аналіз SWOT показав, що Бутан має перспективу в туристичному плані, уряду потрібно розвивати медицину, інфраструктуру, а також політичні відносини з країнами світу, щоб здійснювати з ними туристичне партнерство.

У Бутані величезна кількість буддистських монастирів і фортець, якісь з них знаходяться в пішій доступності, а якісь далеко від міст і на вершинах гір,

куди дістатися досить складно, особливо вагітним жінкам або людям похилого віку, в містах Бутану є готелі, музеї , ринки.

Найпопулярнішими локаціями для релігійній турів є Параді Пхунцхолінг Дзонг, Такцанг-Лакханг, Пунакха-Дзонг та інші

РОЗДІЛ 3. Розробка авторського релігійного туру до Бутану

3.1 Визначення цільової аудиторії для релігійного туру до Бутані

Визначення цільової аудиторії для релігійного туру в Бутані залежить від характеристик та особливостей туру, а також від релігійних та культурних аспектів, які становлять інтерес для потенційних учасників. Однак, можна виділити деякі загальні характеристики цільової аудиторії для релігійних турів у Бутані:

- Релігійні паломники: Цільова аудиторія може включати людей, у яких релігійні переконання та інтерес до дослідження та практики місцевих релігійних обрядів та традицій;
- Духовно-розвиваючі люди: Люди, які прагнуть духовного розвитку, самоусвідомлення і глибокого розуміння свого внутрішнього світу, можуть бути зацікавлені в релігійних турах у Бутані, де вони можуть отримати знання та практикувати різні духовні техніки та медитацію;
- Любителі культурної спадщини: Бутан багатий на культурну спадщину та історію. Люди, які цікавляться мистецтвом, архітектурою, ремеслами та традиційними обрядами, можуть бути зацікавлені у відвідуванні релігійних місць та пізнанні культурних аспектів Бутану.
- Екологічно усвідомлені туристи: Бутан є країною, яка активно дбає про екологічний баланс і збереження природи. Туристи, яким важлива екологічна відповідальність та стійкий туризм, можуть бути залучені до релігійних турів, які приділяють увагу екологічній спадщині та практикам.
- Буддисти, які бажають пізнати школу Друкпа Каг'ю та покращити своє розуміння про буддизм.

Цільова аудиторія може змінюватись в залежності від конкретних характеристик та унікальності релігійного туру в Бутані. При розробці турів

важливо враховувати інтереси та потреби цільової аудиторії, щоб запропонувати їм унікальний та значний досвід подорожі.

3.2 Розробка програми та організація релігійного туру Делі – Тхімпху

Маршрут цього туру виглядає так: Делі - Паро - Тхімпху - Пунакха - Кхерутанг - Паро - Делі.

Для отримання візи після прильоту в аеропорту Паро, необхідно пред'явити закордонний паспорт, та візовий дозвіл.

У Бутані вітання мають особливе значення, і місцеві жителі оцінять, якщо ви виявите повагу до їхньої культури та традицій. Основним вітанням у Бутані є "Кузузампо", яке можна перекласти як "Вітаю" або "Ласкаво просимо". Кузузампо використовується як формальне вітання при зустрічі з незнайомими людьми або старшими віком.

Також можна використовувати такі привітання:

- "Кадрі" - це привітання друзів, однолітків або людей, з якими ви вже маєте знайомство;
- "Кулу" - це привітання молодих людей або дітей.

Важливо пам'ятати, що у Бутані прийнято ввічливо посміхатися та показувати повагу до співрозмовника. Також можна вклонитися трохи нахиливши голову. Важливо зберігати шанобливе та доброзичливе ставлення під час спілкування з місцевими жителями. Зверніть увагу, що мова в Бутані - дзонгке[56], і знання деяких фраз і слів цією мовою може бути корисним для встановлення зв'язку з місцевими жителями.

У вартість туру включено все, крім, додаткових екскурсій, обіди, вечері, інші витрати (шопінг, чайові тощо).

Варто взяти з собою додатково 200 доларів (або 16397 рупій) на людину, щоб розміняти на 16395 бутанських нгултрум.

Тур до Бутану.

1 день

27 червня У 2:00 Посадка на автобус у Делі, прибуття до міжнародного аеропорту імені Індіри Ганді о 2:25 (рис.3.1), посадка на літак о 2:55, переліт до міжнародного аеропорту імені Нетаджі Субхас Чандра Боса о 5:10, очікування в аеропорту 3 години та 5 хвилин (сніданок в аеропорту) на рейс до аеропорту Паро, о 8:15 посадка на літак і переліт в аеропорт Паро, прибуття в аеропорт Паро о 9:55 [60], проходження імміграції та митних формальностей. Зустріч в аеропорту з гідом. Трансфер в готель (Hotel Drukchen) із гідом, по дорозі в готель короткий курс історії про про місто Паро, прибуття в готель о 10:35.

The screenshot shows a flight itinerary for a journey starting in Delhi (DEL) on June 27th. The first leg is operated by IndiGo on an Airbus A320neo, departing at 2:55 and arriving in Calcutta (CCU) at 5:10. A layover of 3 hours and 15 minutes is shown. The second leg is operated by Bhutan Airlines on an Airbus A319, departing from Calcutta at 8:15 and arriving in Paro (PBH) at 9:55. The total price for the itinerary is 32,930 UAH, available on the Clickavia website.

Leg	Airline	Aircraft	Flight Number	Origin	Destination	Departure Time	Arrival Time	Layover
1	IndiGo	AIRBUS A320NEO	6E-2788	DEL	CCU	2:55	5:10	2ч 15м
Пересадка в Калькутта 3ч 5м								
2	Bhutan Airlines	AIRBUS A319	B3-701	CCU	PBH	8:15	9:55	1ч 10м

Купити за **32 930**грн
на сайті Clickavia

Рис.3.1. Автоперевезення до аеропорту ім.Індіри Ганді

Місто Паро - повітряні ворота країни та центр великої та родючої долини, розташований на висоті 2280 метрів над рівнем моря, широко відомий своїми пейзажами, колоритними селами та великою кількістю історичних будівель, починаючи з численних монастирів, і закінчуючи безліч примхливо прикрашених різьбленням житлових будинків, долина Паро – одна із найбільш населених областей у країні, а також центр західної частини країни. Звідси відкривається чудовий засніжений пік Джомоларі (7219 м), що розділяє Бутан та Тибет.

Експерсії в Паро: У 11:40 Рінпунг-Дзонг (Паро Дзонг) - фортеця на горі коштовностей, побудований в 1646 Шебдрангом Нгоэнгом Немгьялом, о 12:45 перерва на обід.

У 13:30 Такцанг-лакханг (Гніздо Тигриці) [4][5]- розташований 10 км на північ від Паро, що лежить на вершині скелі на висоті 900 м над ложею долини. Заснований Гуру Рінпоче (8 ст) на місці печери, в якому медитував Падмасамбхава (тур піший або на поні/допов. плата – шлях мальовничий). Тут же зосереджено 7 окремих храмів , водоспад, кілька монаших хатин, а над монастирем, по схилах гори, приліпилися ще кілька монастирів та культове місце. У 15:20 спуск назад до міста на обід та вільний час до 17:00.

У 17:30 Друк'єл Дзонг - монастир-фортеця в руїнах, розташований 14 км на північ від центру Паро, побудований 1648 року. Дзонг знаходиться в місці, де дорога з Тремо-Ла входить в долину Паро і більшість торгових доріг між Бутаном і містом Піхарі Тибету. У хорошу погоду з околиць Дзонга відкривається незабутній краєвид на пік Джомолхарі (7219 м), що розділяє Бутан і Тибет. Кічу-Лакханг (VIII в) - буддійський монастир, один із найстаріших і найсвятіших монастирів Бутану, збудований царем Тибету Сонгцен Гампо.

О 20:00 повернення в готель, відпочинок, вечеря, ночівля, стабілізація режиму (після початку туру о 2 годині ночі в Делі потрібно відновити нормальний режим).

День 2

28 червня у 7:00 сніданок, у 7:45 Національний музей Бутану Та-Дзонг (1651-1656 р) - містить колекцію зібрання образотворчих мистецтв, реліквій та релігійних картин танка.

У 9:00 від'їзд до Тхімпху - столиця Бутану, розташована в чудовій лісовій долині вздовж річки Тхімпху-Чху (Ванг-Чу). Архітектурні будівлі Тхімпху побудовані на багатовікових традиціях місцевих архітекторів з яскраво прикрашеними фасадами і шпилями, що здіймаються в небо, що надають місту прекрасний середньовічний колорит.

У 9:45 Експурсія в дорозі: Тачог Лакханг – найстаріший буддійський монастир XIII століття, збудований святим Тхангтхонг Гьялпо, який прийшов до Бутану з Тибету в 1433 р. у пошуках залізняку. Він побудував 108 мостів через Тибет та Бутан, з яких 8 були побудовані у Бутані. Його єдиний міст, що зберігся, знаходиться в Дуксум (Таші Янцзи в Східному Бутані).

Монастир розташований на протилежному березі річки від Паро дорогою в Тхімпху, на мальовничому хребті на скелястих безплідних пагорбах. Коротка піша прогулянка до монастиря по навісному мосту. У 11:05 прибуття в Тхімпху, розміщення у готелі (Namgay Heritage) та обід у місті.

У 12:20 від'їзд до фортеці Ташиччо-дзонг, де проходить фестиваль Цечу - це свято на честь Гуру Падмасамбхава. Гуру Падмасамбхава зробив величезний внесок у поширенні буддизму в Гімалаях у 8-9 столітті. Він є засновником школи Ньінгма, буддизму Тибету, яка досі має безліч послідовників. Фестиваль Цечу – центром Цечу є священні танці Цам, які не змінюються багато століть. Ці костюмовані танці розповідають про життя вчителя школи Ньінгма Падмасамбхава та інших святих.

Цечу в Бутані є великим релігійним святом у буддизмі школи Друкпа Кагью, а також у поширеному в Бутані буддизмі школи Ньінгма. Це релігійне свято, і, відвідуючи його, за буддійським уявленням, кожен отримує заслугу, накопичує позитивну карму. Крім того, цей щорічний захід, на який збираються люди вбрані в хитромудрі костюми з традиційними прикрасами, зі святковим настроєм, вони приходять на найбільший фестиваль у Бутані.

Експурсії по Тхімпху: У 14:40 Сангай-Ганг - розташований 3 км на півночі від Тхімпху, оглядовий майданчик, звідки відкриваються мальовничі краєвиди на Гімалаї та долину Тхімпху. У 15:25 відвідування буддистських храмів Лунгта Пходранг та Чхокхортз, У 16:40 заповідник Такін – тут можна побачити рідкісну національну тварину Такін та бутанських рідкісних оленів. У 18:35 Будда Дорденма - розташована 5 км на сході від Тхімпху статуя Будди, вражає своєю величчю та красою. У 20:35 огляд Талакха Гонпа буддистський храм,

розташований на горі за 10 кілометрів на південь від Тхімпху, у 21:40 повернення до готелю, вечерея.

3 день

29 червня у 7:20 Сніданок в готелі, у 8:00 продовження фестивалю Цечу у Ташичо-дзонг, у 12:10 обід та вільний час у місті, у 12:00 від'їзд до Пунакха, по дорозі зупинка: У 12:45 Перевал Дошула (3150 м) - розташований 15 км від Тхімпху на сході, широко славиться прекрасними краєвидами на маленькі гірські самобутні селища. великі прекрасні соснові ліси. Звідки за хорошої погоди відкриваються чарівні краєвиди на засніжені Гімалаї, У 13:00 екскурсія до буддистського храму Дошула Чортен, у 13:45 Джалунг Лхакханг - нещодавно побудований буддистський храм, тут ви можете побачити, що архітектура Бутану не змінилася навіть через багато століть, у 14:45 Чимі-Лакханг (Храм достатку) – місце паломництва бездітних пар, XIV століття, монастир покриває всю вершину гори.

У 15:40 Прибуття в Пунакха, це місто тривалий час було столицею Бутану, а також зимовою резиденцією короля, а тепер залишається зимовою резиденцією Дже Кемпо - глави бутанського буддизму. У 15:45 вільний час до 16:30

Екскурсії в Пунакха: У 16:50 Пунакха-Дзонг (1637 р) – палац великого щастя, унікальний храмовий комплекс розташований у місці злиття річок Мо-Чу (чоловіча річка) та Пхо-Чу (жіноча річка), У 18:15 оглядовий майданчик Пунакха-Дзонг, який розташований на іншому березі річки Мо-Чу, звідси відкривається гарний краєвид на сам Пунакха-Дзонг і навколишні гори, У 18:35 поїздка до міста Кхерутанг (4 кілометри на південь від Пунакха), У 19:20 заселення в готель (The Four Boutique Hotel) вечерея та вільний час, ночівля в готелі.

4 день

30 червня у 7:30 Сніданок в готелі. У 8:15 відправка в місто Пхунчолінг з наступним перетином Бутансько-Індійського кордону. 13:30 прибуття до до

міста Пхунчолінг, перетин кордону у 14:00 до міста Джайгаон, Індія. У 14:20 посадка у машину з водієм у місті Джайгаон та відправка в аеропорт Гувахаті, прибуття в аеропорт Гувахаті у 19:50.

У 20:15 посадка на літак (рис.3.2) [61] та переліт у Делі, у 22:45 прибуття до аеропорту Делі, завершення туру.

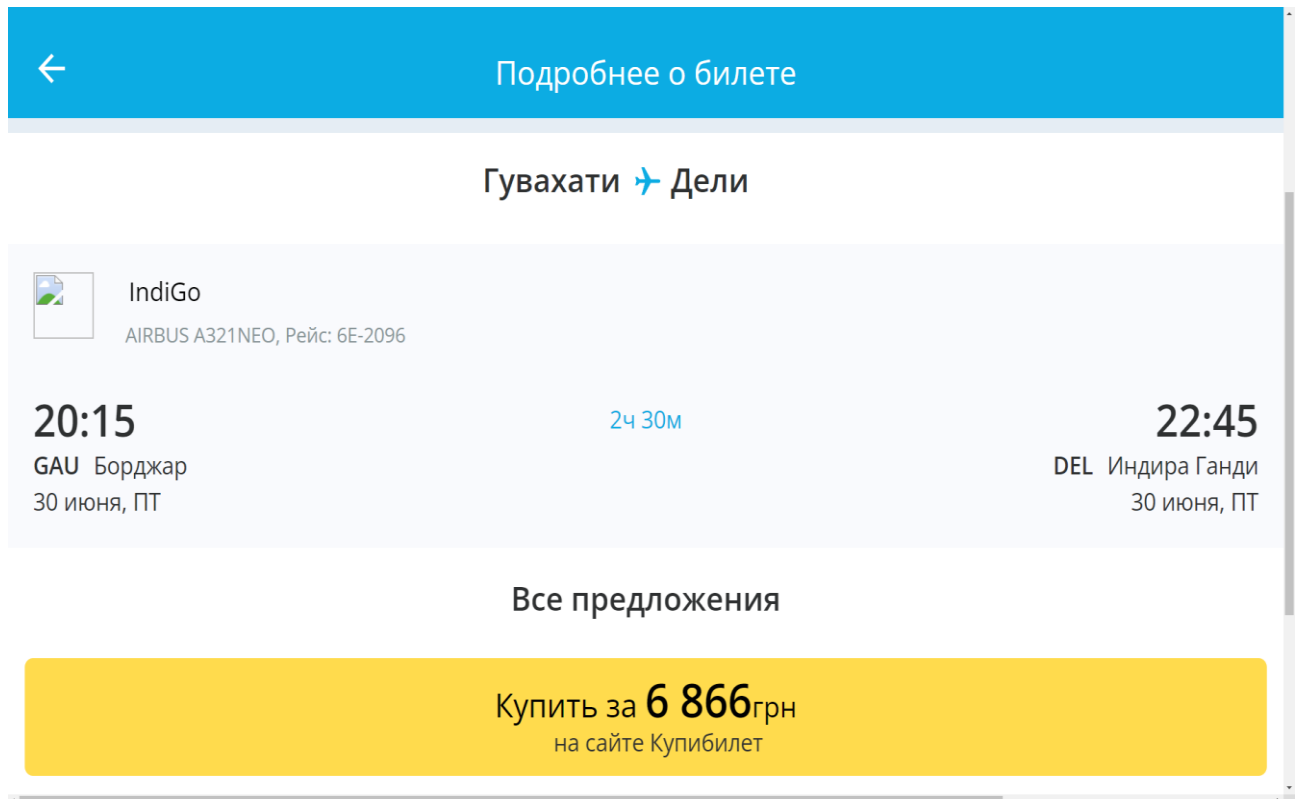

Рис.3.2. авіапереліт до Делі

Для організації програми релігійного туру були виконані такі кроки:

Крок 1: Підготовка та планування.

- Вивчення інформації про маршрут, включаючи вимоги до віз, необхідні щеплення та інші формальності;
- Визначення тривалості подорожі, бюджету та бажаних пам'яток на шляху.
- Збір необхідних документів та

Крок 2: Організація частини подорожі із Делі до Паро.

- Купівля квитків на потрібну дату
- Контроль за прибуттям до аеропорту Делі та виліт у Паро через Калькутту;

- Контроль за прибуттям в Паро, заселенням в готелі та виїздом на екскурсію містом.

Крок 3: Організація частини подорожі містом Тхімпху.

- Купівля квитків до Тхімпху;
- Контроль за прибуттям в Тхімпху та заселенням в готель;
- Організація огляду пам'яток міста.

Крок 4: Організація частини подорожі з Тхімпху в Кхерутанг та Пунакха

- Купівля квитків до Кхерутанг та огляд значних місць на шляху до Пунакха;
- Огляд Пунакха-Дзонг та його околиць, заселення в готель у місті Кхерутанг.

Крок 5: Повернення до Делі.

- Організація трансферу до аеропорту Гувахаті через Пхунчолінг;
- Політ назад до Делі.

Важливо відзначити, що конкретні деталі маршруту та порядок відвідування можуть бути адаптовані під індивідуальні уподобання та доступність різних визначних пам'яток.

3.3 Розрахунок вартості релігійного туру Делі – Тхімпху та методи його просування

Тур до Бутану носить авторський характер, тому відрізняється від стандартних пропозицій. Для розрахунку вартості туру на одну особу до Бутану, потрібно врахувати всі витрати, які несе компанія для організації такого туру. Гроші з собою – мінімум 200 доларів на людину;

У вартість туру включено:

- Розміщення в готелях 3* у двомісному номері зі сніданком - 405 доларів на людину;
- Бутанська віза та перміт - 20 доларів на людину;

- Авіаквитки: Делі-Калькутта-Паро та Гувахаті-Делі (економ клас) - 1077,60 доларів на людину;
- Трансфери по програмі - 275 доларів на людину;
- Екскурсії з гідом у Бутані - 190 доларів на людину;
- Обіди згідно маршрутом - 85 доларів на людину;
- Всі вхідні квитки - 90 доларів на людину;
- Страховий медичний поліс - 30 доларів на людину;
- Заробіток турагентства - 217 доларів за людину.

У вартість туру не включено:

- Додаткові екскурсії, харчування (вечері), особисті витрати, чайові тощо.

Загальна вартість туру (при розрахунку на двох туристів) – 5180, (при розрахунку на одного туриста) – 2590 доларів.

Для отримання Бутанського перміту необхідні всі паспортні дані (ім'я, прізвище, національність, стать, дата народження, номер паспорта, дата видачі, термін дійсності паспорта, професія) та кольорова копія закордонного паспорта щонайменше за 1 місяць до початку туру.

Для просування даного туру будемо використовувати інтерактивні методи, які повинні привести туристів, зокрема це реклама в мережі Інтернет.

Інтернет має величезний вплив на маркетинг та змінив способи взаємодії між компаніями та споживачами. Він надає компаніям широкий доступ до глобальної аудиторії, дозволяє ефективно спілкуватися з клієнтами, надавати інформацію про продукти та послуги, проводити дослідження ринку, аналізувати поведінку споживачів та проводити точкове налаштування рекламних кампаній. Інтернет також сприяє створенню інтерактивних та персоналізованих взаємодій, посилює вплив контенту, дозволяє збирати зворотний зв'язок від клієнтів та вимірювати ефективність маркетингових стратегій. Всі ці фактори роблять інтернет невід'ємною частиною сучасних маркетингових практик та відкривають нові можливості для просування турів.

Для просування релігійного туру у Бутані можна використовувати такі методи:

- Створення привабливого та інформативного веб-сайту чи лендингу, присвяченого релігійному туру у Бутані. Розміщення інформації про маршрут, священні місця, культурні особливості та духовні практики. Просування через соціальні мережі, блоги, форуми та онлайн-рекламу;
- Встановлення партнерських відносин із туристичними агентствами, що спеціалізуються на релігійних подорожах. Надання їм інформації про релігійний тур у Бутані, а також пропозицію співпраці з просування та продажу турів;
- Прийняття участі у тур виставках, форумах та конференціях, які залучають цільову аудиторію, які цікавляться релігійними подорожами. Подання проєкту релігійного туру у Бутані та обмін досвідом з іншими учасниками промисловості;
- Розміщення реклами про релігійний тур у спеціалізованих виданнях, туристичних брошурах та путівниках. Поширення прес-релізів про тур та його унікальні особливості серед журналістів та медіа;
- Встановлення контактів, співробітництво з релігійними спільнотами та організаціями, які можуть бути зацікавлені у релігійних подорожах до Бутану. Пропозиція спеціальних програм та знижок для їх членів;
- Проведення інформаційних зустрічей, семінарів та презентацій про релігійний тур у Бутані. Запрошення зацікавлених осіб, потенційних паломників та представників туристичної галузі для ознайомлення із пропозицією та завданнями туру;
- Відгуки та рекомендації від учасників релігійного туру у Бутані. Використання позитивних відгуків як рекламного матеріалу та публікація на веб-сайтах, у соціальних мережах та туристичних платформах;
- Участь у культурному обміні та співробітництві між релігійними спільнотами та представниками Бутану. Це може сприяти приверненню уваги до релігійного туру в Бутані та зміцненню зв'язків із місцевими громадами.

Важливо розробити комплексний маркетинговий план, який об'єднає ці методи і буде націлений на досягнення цільової аудиторії, яка цікавиться релігійними подорожами та вивченням духовності.

Висновки до третього розділу

Індустрія туризму допомагає створювати інфраструктуру, таку як дороги, парки, лікарні, школи та громадські райони. Туризм також допомагає зберігати об'єкти спадщини, чудеса природи та дорогоцінну культуру, даючи людям можливість продемонструвати свої культурні традиції та захистити священні території, тому важливо розвивати туризм у Бутані та просувати його різними способами.

Даний тур дозволить вам краще дізнатися про маленьку гірську країну Бутан, побувати в найкрасивіших буддистських храмах, відвідати найбільші міста, подивитися на величні пейзажі з оглядових майданчиків, дізнатися більше про буддизм школи Друкпа-Кагью, дозволити взяти участь у розвитку туризму і навіть залишити свій слід в історії, оскільки цю країну відвідує дуже мало людей на рік.

Туристи також можуть взяти участь у фестивалі Цечу. Цечу в Бутані є великими релігійними святами у буддизмі школи Друкпа Кагью, а також у поширеному в Бутані буддизмі школи Ньінгма. Фестивалі Тхімпху-Цечу та Паро-Цечу вважаються найпопулярнішими та найбільшими за кількістю учасників та глядачів. Цечу - це також великі громадські заходи, які виконують функції соціального зв'язку між жителями віддалених та розкиданих сіл. У районі фестивалю збираються ярмарки, на яких ви зможете придбати цікаві сувеніри та ближче познайомиться з місцевою кухнею та традиціями.

Під час туру туристам запропоновано відвідати такі локації, як:

- Рінпунг-Дзонг (Паро Дзонг);
- Такцанг-Лакханг (Гніздо Тигриці);
- Друк'єл Дзонг (монастир-фортеця в руїнах);
- Кічу-Лакханг (один із найстаріших монастирів Бутану);
- Національний музей Бутану Та-Дзонг;
- Тачог Лакханг (буддійський монастир XIII століття);
- Ташичо-Дзонг (де турист відвідає фестиваль Цечу);

- Сангай-Ганг (оглядовий майданчик);
- Лунгта Пходранг та Чхокхортз (разом);
- Заповідник Такін (рідкісна національна тварина Такін);
- Будда Дорденма - (статуя Будди);
- Талакха Гонпа (буддистський храм);
- Перевал Дошула та буддистський храм Дошула Чортен (разом);
- Джалунг Лхакханг - (новий буддистський храм);
- Чимі-Лакханг (Храм Достатку);
- Пунакха-Дзонг (Палац Великого Щастя).

Загальна вартість туру (при розрахунку на двох туристів) – 5180, (при розрахунку на одного туриста) – 2590 доларів.

Для просування релігійного туру у Бутані можна використовувати такі методи як ведення сторінки в соціальних мережах, встановлення партнерських відносин із турагенствами, релігійними організаціями та спільнотами, а також збір відгуків та рекомендацій для постійного висвітлення в соціальних мережах.

ВИСНОВКИ

Бутан – дивовижна країна, яка пропонує неповторний досвід для туристів, особливості:

Унікальна культура та традиції: Бутан славиться своєю багатою спадщиною та глибокою повагою до своєї культури. Ви зможете поринути у світ буддизму, відвідати монастирі, храми та фестивалі, де місцеві жителі у традиційних костюмах виконують ритуальні танці.

Дивовижна природа та ландшафти: Бутан - це країна прекрасних гірських пейзажів, вкритих лісами, зеленими долинами, водоспадами та мальовничими озерами. Ви зможете дослідити національні парки, здійснити піші походи горами і насолодитися неповторною природною красою.

Прагнення до збереження природи та сталого розвитку: Бутан є однією з найбільш екологічно чистих країн у світі, де велика увага приділяється збереженню природи та біорізноманіття. Тут ви знайдете безліч заповідників, територій, що охороняються, та екологічних проєктів.

Відсутність масового туризму: Бутан обмежує кількість туристів та працює за принципом "високого цінового пакета". Це означає, що туризм у Бутані залишається відносно ексклюзивним та не масовим. Це створює особливу атмосферу і дозволяє насолоджуватися тишею та спокоєм в оточенні природи.

Гостинність місцевого населення: Бутанці відомі своєю доброзичливістю та гостинністю. Ви зустрінете теплим прийомом і зможете познайомитися з місцевою культурою, звичаями та способом життя через взаємодію з місцевими жителями.

Духовний розвиток та філософія життя: Бутан славиться своєю філософією життя, заснованої на концепції "Брутан" – народного щастя. Тут ви зможете поринути в атмосферу медитації, йоги та спокою, а також відвідати монастирі та дізнатися про буддизм.

В цілому, Бутан пропонує унікальну подорож, що поєднує культурну спадщину, природну красу, духовний розвиток і відпочинок від міської суєти. Ця країна залишить незабутні враження та стане справжнім притулком для тих, хто шукає гармонії та спокою в обіймах природи та духовності.

Як і у будь-якій країні, у Бутані також є деякі недоліки. Ось кілька із них:

Обмежений доступ: Бутан обмежує кількість туристів та застосовує систему "високого цінового пакета". Це означає, що відвідування країни може бути досить дорогим для туристів. Крім того, деякі області та монастирі можуть бути недоступними для відвідування.

Віддаленість та обмежена транспортна інфраструктура: Бутан знаходиться у віддаленій гірській місцевості, що робить його досить важкодоступним місцем. Транспортна інфраструктура країни також обмежена, особливо у віддалених районах, що може утруднити переміщення між різними місцями.

Обмежена різноманітність кулінарних варіантів: Бутанська кухня є своєрідним поєднанням традиційних бутанських страв, але вибір кулінарних варіантів може бути обмежений, особливо для тих, хто звик до різноманітності міжнародних кухонь.

Погодні умови: Залежно від пори року та регіону, у Бутані може бути досить прохолодно чи холодно. Погодні умови можуть вплинути на планування та проведення активних дій на відкритому повітрі.

Обмежений доступ до Інтернету та комунікацій: У віддалених районах Бутану може бути обмежений доступ до Інтернету та мобільного зв'язку. Це може вплинути на комунікацію та можливість отримувати інформацію в режимі реального часу.

Незважаючи на ці недоліки, багато туристів все одно оцінюють Бутан за його унікальність, культурну спадщину та красу природи.

Авторський релігійний тур передбачає такий маршрут: Делі - Паро - Тхімпху - Пунакха - Кхерутанг - Паро - Делі. Під час туру туристам запропоновано відвідати такі локації, як Рінпунг-Дзонг (Паро Дзонг); Такцанг-

Лакханг (Гніздо Тигриці); Друк'єл Дзонг (монастир-фортеця в руїнах); Кічу-Лакханг (один із найстаріших монастирів Бутану); Національний музей Бутану Та-Дзонг; Тачог Лакханг (буддійський монастир XIII століття); Ташичо-Дзонг (де турист відвідає фестиваль Цечу); Сангай-Ганг (оглядовий майданчик); Джалунг Лхакханг - (новий буддистський храм); Чимі-Лакханг (Храм Достатку); Пунакха-Дзонг (Палац Великого Щастя).

Загальна вартість туру (при розрахунку на двох туристів) – 5180, (при розрахунку на одного туриста) – 2590 доларів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фестивалі Бутану (2010). URL:
<https://web.archive.org/web/20100524020250/http://www.bhutanyourway.com/2010.html>
2. Поняття, функції та завдання релігійного туризму. URL:
https://tourlib.net/statti_ukr/bozhuk4.htm
3. UNESCO World Heritage Centre. URL:
<https://whc.unesco.org/en/tentativelists/5696/>
4. Google Books The Far East and Australasia 2003. URL:
https://books.google.com.ua/books?id=e5Az1lGCJwQC&pg=PA180&dq=Tiger%27s+Nest+Monastery&cd=35&redir_esc=y&hl=ru#v=onepage&q&f=false
5. John A. Ardussi* “GYALSE TENZIN RABGYE AND THE FOUNDING OF TAKTSANG LHA KHANG”. URL:
https://himalaya.socanth.cam.ac.uk/collections/journals/jbs/pdf/JBS_01_01_02.pdf
6. Паро Цечу. URL:
<https://www.cs.unm.edu/~shapiro/BHUTAN/MIDSIZE/parofestival1.html>
7. The Paro Tsechu -- the Thondrol of Guru Rinpoche. URL:
<https://www.cs.unm.edu/~shapiro/BHUTAN/MIDSIZE/parofestival4.html>
8. The Dzongs of Buthan. URL:
<https://books.google.co.in/books?id=g6PqNavNEdgc&pg=PA270&dq=Tiger%27s+Nest+Monastery&cd=3#v=onepage&q=Tiger's%20Nest%20Monastery&f=false>
9. The Dzongs of Buthan. URL:
<https://books.google.co.in/books?id=kU6-YbTPOo4C&pg=PA118&dq=Tiger%27s+Nest+Monastery&cd=10#v=onepage&q=Tiger%27s%20Nest%20Monastery&f=false>
10. Trek Bumthang. URL:
http://www.bhutantakin.bt/trek_bumthang.php
11. Druk Path Trek | Paro valley | Bhutan trip | Tiger's Nest | Taktsang monastery | Jili La Pass | Jangchuplakha ... URL:

https://web.archive.org/web/20090619110941/http://www.infohub.com/vacation_packages/23610.html

12. Paro Bhutan - In the Kingdom of Bhutan. Avel Report on Paro by wojtekd. URL: <http://www.globosapiens.net/travel-information/Paro-393.html>

13. Патриція Шульц. 1000 місць, які варто побачити перед смертю. URL: https://books.google.com.ua/books?id=JeLyE5ada5gC&pg=PA441&dq=Water+fall+on+trek+to+Taktsang++Dzong&redir_esc=y&hl=ru#v=onepage&q&f=false

14. National Geographic. Священні місця всього життя: 500 найспокійніших і найвпливовіших місць у світі. URL:

https://books.google.com.ua/books?id=jNqDFSxR8-MC&pg=PA367&dq=Legends+of+Taktsang++Dzong&redir_esc=y&hl=ru#v=onepage&q&f=false

15. New York Times. The Hippie Guide to Climbing the Corporate Ladder & Other Mountains (page 155). URL:

https://books.google.com.ua/books?id=1A6PRCC5TIsC&pg=PT169&dq=Tiger%27s+Nest+Monastery&cd=15&redir_esc=y&hl=ru#v=onepage&q=Tiger's%20Nest%20Monastery&f=false

16. Navnit Parekh. Гімалайські мемуари. URL:

https://books.google.com.ua/books?id=IDYDGrijqL1cC&pg=PA10&dq=Tiger%27s+Nest+Monastery&cd=31&redir_esc=y&hl=ru#v=onepage&q=Tiger's%20Nest%20Monastery&f=false

17. Asian Development Bank. URL:

https://www.adb.org/Documents/CERs/BHU/2001/bhu_cer.pdf

18. Офіційний сайт МЗС України. Корисна інформація для подорожуючих. URL:

<https://tripadvisor.mfa.gov.ua/?p=805>

19. An official website of the European Union. URL:

https://ec.europa.eu/external_relations/bhutan/csp/redirect.htm?lang=en

20. Asian Development Bank. Country strategy and program 2006-2010. Buthan. URL:

<https://web.archive.org/web/20110607014445/http://www.adb.org/documents/csps/bhu/2005/csp-bhu-2005.pdf>

21. Tandi Dorji* СТІЙКІСТЬ ТУРИЗМУ В БУТАНІ. URL:
https://www.thlib.org/static/reprints/jbs/JBS_03_01_03.pdf
22. Онлайн форум Бутану Kuensel. URL:
<http://www.kuenselonline.com/>
23. Bhutan Times...Your Sunday Companion. URL:
<https://web.archive.org/web/20070304070955/http://www.bhutantimes.bt/>
24. Бутанський календар. URL:
<http://www.bhutanesealendar.com/convert>
25. Національні свята Бутану. URL:
https://www.marktheday.com/nationholidaydates/btn_wintersolstice.aspx
26. Birdwatching and butterflies tour in Bhutan. URL:
<http://www.wildechotours.com/en/Bhutan-birdwatching-butterflies-tour/index.html>
27. Introduction Appendices in pdf format Appendices I, II and III valid from 21 May 2023 Interpretation... URL:
<https://cites.org/eng/app/appendices.php>
28. The Royal Family of Bhutan - Keys to Bhutan. URL:
https://web.archive.org/web/20070512211822/http://www.keystobhutan.com/bhutan/bhutan_king_brief.php
29. Все про гору Кула Кангрі. URL:
<https://peakbagger.com/peak.aspx?pid=10656>
30. Все про гору Чомо Лхарі. URL:
<https://peakbagger.com/peak.aspx?pid=10657>
31. Сайт BBC NEWS. 2005. Король Бутану оголосив про зречення. URL:
http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/4539308.stm
32. Плани Індії з будівництва залізничної дороги. URL:
<https://www.railway-technology.com/uncategorized/news66427-html/>
33. The Times. Bhutan: the secret kingdom has reopened. URL:
<https://www.thetimes.co.uk/article/bhutan-the-secret-kingdom-has-reopened-zjzj8zhw8>
34. Сайт Drukasia. Турагентство Бутану. Все про внутрішні рейси. URL:

<http://www.drukasia.com/bhutan-druk-air/drukair-domestic-flights-to-bumthang-yonphula>

35. Лісові пожежі у Бутані. URL:

<https://www.worldlifeexpectancy.com/bhutan-fires>

36. Сайт туроператора Bhutan Majestic Travel. URL:

<https://www.bhutanmajestictravel.com/>

37. Офіційний сайт Бутану. URL:

<http://www.bhutan.gov.bt/government/aboutbhutan.php>

38. Офіційний сайт ЦРУ. Світова книга фактів. URL:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bt.html>

39. Знайдіть, прочитайте та дослідіть усі 7168 живих мов. URL:

https://www.ethnologue.com/show_country.asp

40. Офіційний сайт ЦРУ. Загальна інформація про Бутан. URL:

<https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/bhutan/>

41. Мови та етнічні групи Бутану. URL:

http://www.languagesgulper.com/eng/Languages_of_Bhutan.html

42. Andrea Matles, George Lawrence. Nepal and Bhutan: country studies. URL:

<https://www.loc.gov/resource/frdcstny.nepalbhutancount00sava/>

43. Мовна політика у Бутані (PDF файл). URL:

<https://web.archive.org/web/20101101084255/http://repository.forcedmigration.org/pdf/?pid=fmo%3A3003>

44. George van Driem. Languages of the Himalayas : an ethnolinguistic handbook of the greater Himalayan Region. URL:

<http://worldcat.org/oclc/835448230>

45. Ethnologue. Загальна інформація про Бутан. URL:

<https://www.ethnologue.com/country/BT/>

46. Змінне вдосконалення у Бутані. URL:

<https://www.fao.org/3/v8380e/V8380E01.htm>

47. Sarah Repucci, Christopher Walker: Countries at the crossroads : a survey of democratic governance. URL:

<https://www.worldcat.org/oclc/60705483>

48.CNN. Біженці з Бутану. URL:

<http://edition.cnn.com/2008/WORLD/asiapcf/03/25/bhutan.refugees/index.html>

49.Все про адміністративний поділ Бутану. URL:

<http://www.statoids.com/ubt.html>

50.Коротка інформація про Бутан. URL:

<https://travelife.today/aziya/butan/>

51.Stanley M. Burgess, Ed M. Van der Maas. The New International Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements. URL:

https://books.google.md/books?id=1lh2QgAACAAJ&dq=isbn:0310224810&source=gbs_navlinks_s

52.United Nations. Список найменш розвинених країн. URL:

https://www.un.org/development/desa/dpad/wp-content/uploads/sites/45/publication/ldc_list.pdf

53.Wikivoyage. Як дістатися до Паро. URL:

<https://en.wikivoyage.org/wiki/Paro>

54.Wikipedia. Все про економіку Бутану. URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D0%91%D1%83%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83

55.Maplandia. Мапа Паро. URL:

<http://www.maplandia.com/bhutan/paro/paro/>

56.Geohack. Мапа Тхімпху. URL:

https://geohack.toolforge.org/geohack.php?pagename=Paro, Bhutan¶ms=27_26_N_89_25_E_type:city_region:BT

57.Bhutan News Online. Історія монархії Бутану. URL:

<https://web.archive.org/web/20020811171019/http://www.bhutannewsonline.com/mo-narchy.html>

58.WebArchive. Конституція Королівства Бутан. URL:

[https://web.archive.org/web/20110706162637/http://www.constitution.bt/TsaThrim%20Eng%20\(A5\).pdf](https://web.archive.org/web/20110706162637/http://www.constitution.bt/TsaThrim%20Eng%20(A5).pdf)

59. GoogleMaps. Бутан на карті Google. URL:

<https://www.google.com/maps/place/%D0%91%D1%83%D1%82%D0%B0%D0%BD/@27.4741672,89.776461,262563m/data=!3m2!1e3!4b1!4m6!3m5!1s0x375b92a573c595cf:0xbb0cac652836bcda!8m2!3d27.514162!4d90.433601!16zL20vMDdieGhs?entry=ttu>

60. Авіароіск. Авіаквиток з Делі в Паро. URL:

<https://search.aviaroisk.ua/search/25770859>

61. Авіароіск. Авіаквиток з Гавахаті в Делі. URL:

<https://search.aviaroisk.ua/search/25770876>

ДОДАТКИ

Додаток А. Презентація до кваліфікаційної роботи бакалавра

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Факультет технології вина та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації

ПРЕЗЕНТАЦІЯ
до кваліфікаційної роботи бакалавра
на тему:
«Проект авторського релігійного туру до Бутану»

Виконав: здобувач спеціальності 242 "Туризм" групи Тс-5
Сорокін Станіслав Олександрович

Актуальність теми

Актуальність цього проекту полягає у наданні можливості туристам та паломникам поринути в унікальний світ буддизму та дослідити багату релігійну спадщину Бутану, розширити свої знання про буддизм та його практики, а також відчувати гармонію та спокій, які притаманні цій дивовижній країні.

Релігійний туризм

Джерело (автор), рік	Запропоноване визначення
Antoni Jaskowski, 1991	Релігійний туризм - подорож або перебування, головною метою яких є насамперед релігійно-пізнавальні або лише пізнавальні аспекти.
ЮНВТО, 1993	У класифікації серед видів подорожей і перебування за метою виділяє релігійні та паломницькі.
І.Л. Белков, 2000	Релігійний туризм - подорож, метою якої є виконання релігійних процедур, місій, обітниць.
В.Ф. Кияк, 2003	Релігійний туризм - подорож, яка має на меті виконання релігійних процедур, місій, відвідування святих місць та інше.
І.М. Школа, Г.М. Ореховська, І.Д. Козьменко, І.Р. Лошенко, Р.В. Кравчук, 2005	Релігійний туризм - історично найдавніший вид міжнародного туризму; розрізняють такі види поїздок: паломництво, тобто відвідування святих місць з метою поклоніння церковним реліквіям, святиням і з ціллю відправлення релігійних обрядів; пізнавальні поїздки з ціллю ознайомлення з релігійними пам'ятниками, історією релігії і релігійною культурою; наукові поїздки - поїздки науковців, які займаються питаннями релігії.
Г.Т. Христов, 2005	Релігійний туризм - це види діяльності, пов'язані із наданням послуг і задоволенням потреб туристів, що їдуть до святих місць і релігійних центрів, які розташовані поза межами звичного для них середовища.

Класифікація релігійно-паломницьких турів

- Освітні паломницькі тури: орієнтовані на навчання та пізнання релігійних історій, доктрин та обрядів через відвідини святинь та релігійних місць;
- Духовні паломницькі тури: націлені на зміцнення духовності, медитацію, практику та взаємодію з духовними вчителями та громадами;
- Лікуючі паломницькі тури: спрямовані на пошук лікування та душевної рівноваги через відвідування місць з особливим енергетичним потенціалом або історією лікування.

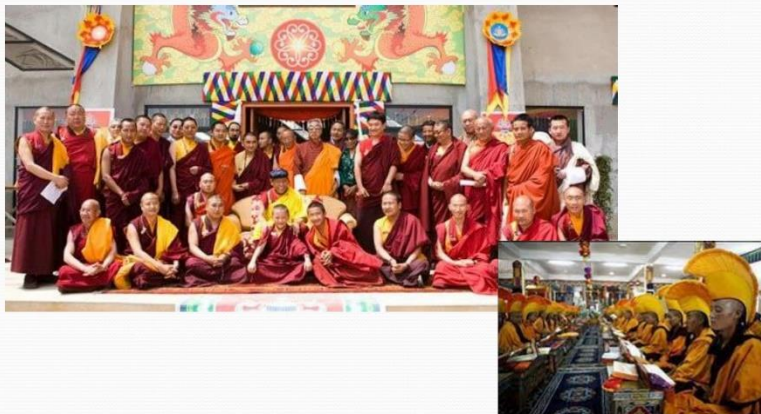
Бутан-королівство в південно-східній Азії

Бутан розташований між Китаєм (на півночі) та Індією (на заході, сході й півдні). Бутан розташований в Східних Гімалаях і не має виходу до моря, місцевість країни гірська й лісиста. Бутан — одна з найменш вивчених та важкодоступних країн у світі, оскільки уряд обмежує туризм та будь-який вплив інших країн із метою захисту традиційної культури.

Офіційна релігія — буддизм

Школа Друкпа Каг'ю

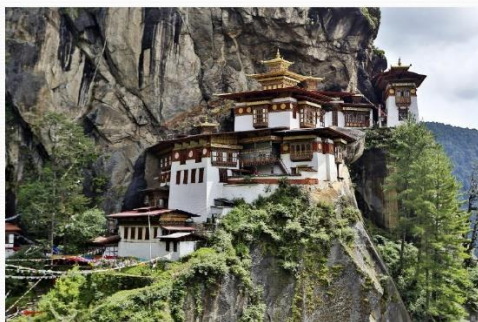
Розробка програми та організація релігійного туру Делі – Тхімпху

1 ДЕНЬ

- Прибуття з Делі до Паро літаком о 9:55, трансфер в готель (Hotel Drukchen). Експерсії в Паро;
- У 11:40 Рінпунг-Дзонг (Паро Дзонг);
- У 13:30 Такцанг-лакханг (Гніздо Тигриці);

- У 17:30 Друк'єл Дзонг - монастир-фортеця в руїнах;
- О 20:00 повернення в готель, відпочинок, вечір, почівля.

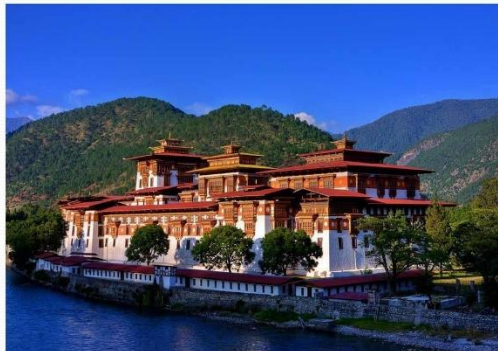
2 ДЕНЬ

- у 7:45 Національний музей Бутану Та-Дзонг ;
- У 9:00 від'їзд до Тхімпху - столиця Бутану;
- У 9:45 Тачог Лакханг – монастир XIII століття;
- У 11:05 прибуття в Тхімпху, розміщення у готелі (Nangay Heritage);
- У 12:20 від'їзд до фортеці Ташичо-дзонг, де проходить фестиваль Цечу;
- У 14:40 Сангай-Ганг - оглядовий майданчик;
- У 15:25 відвідування буддистських храмів Лунгта Пходранг та Чокхортз;
- У 16:40 заповідник Такін;
- У 18:35 Будда Дорденма - статуя Будди;
- У 20:35 огляд Талакха Гюнга - буддистський храм;
- у 21:40 повернення до готелю, вечерея.

3 ДЕНЬ

- У 8:00 продовження фестивалю Цечу у Ташичо-дзонг;
- У 12:00 від'їзд до Пунакха;
- По дорозі зупинка: У 12:45 Перевал Дошула;
- У 13:45 Джалунг Лхагханг;
- У 14:45 Чимі-Лакханг (Храм достатку);
- У 15:40 Прибуття в Пунакха;
- Екскурсії в Пунакха: У 16:50 Пунакха-Дзонг (1637 р);
- У 18:25 оглядовий майданчик Пунакха-Дзонг;
- У 18:35 поїздка до міста Кхерутанг
- У 19:20 заселення в готель (The Four Boutique Hotel) вечерея та вільний час, ночівля в готелі.

4 ДЕНЬ

- У 8:15 відправка в місто Пхунчолінг з наступним перетином Бутансько-Індійського кордону;
- У 13:30 прибуття до міста Пхунчолінг, перетин кордону у 14:00 до міста Джайгаон, Індія;
- У 14:20 посадка у машину з водієм у місті Джайгаон та відправка в аеропорт Гувахаті;
- Прибуття в аеропорт Гувахаті у 19:50;
- У 20:15 посадка на літак та переліт у Делі;
- У 22:45 прибуття до аеропорту Делі, завершення туру.

Розрахунок вартості релігійного туру Делі – Тхімпху

- Розміщення в готелях 3* у двомісному номері зі сніданком - 405 доларів на людину;
- Бутанська віза та перміт - 20 доларів на людину;
- Авіаквитки: Делі-Калькутта-Паро та Гувахаті-Делі (економ клас) - 1077,60 доларів на людину;
- Трансфери по програмі - 275 доларів на людину;
- Екскурсії з гідом у Бутані - 190 доларів на людину;
- Обіди згідно маршрутом - 85 доларів на людину;
- Всі вхідні квитки - 90 доларів на людину;
- Страховий медичний поліс - 30 доларів на людину;
- Заробіток турагентства - 217 доларів за людину.

Загальна вартість туру (при розрахунку на двох туристів) – 4597

Висновок

Даний тур дозволить туристам краще дізнатися про маленьку гірську країну Бутан, побувати в найкрасивіших буддистських храмах, відвідати найбільші міста, подивитися на величні пейзажі з оглядових майданчиків, дізнатися більше про буддизм школи Друкпа-Каг'ю, взяти участь у розвитку туризму і навіть залишити свій слід в історії, оскільки цю країну відвідує дуже мало людей на рік.

Дякую за увагу!

Перевірка тексту на плагіат

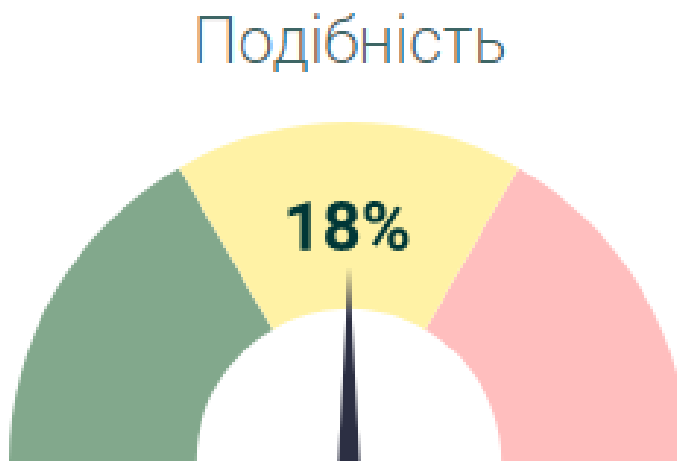
Кваліфікаційна робота бакалавра.

Тема: «Проект авторського релігійного туру до Бутану»

Засіб перевірки: Plag

Унікальність по фразам > 30 %

Унікальність по словам > 30 %

Керівник: _____ Світлана ШЕКЕРА

Здобувач: _____ Станіслав СОРОКІН